

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

184

EMMA BERTHOLD

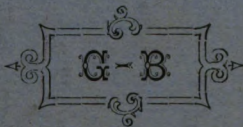
TOONEELSPEL IN VIJF BEDRIJVEN

EN ZEVEN AFDEELINGEN

DOOR

J. J. CREMER

L

63

DEN HAAG

GEBR. BELINFANTE, UITGEVERS

BINNEN- EN BUITENLANDSCHE BOEKHANDEL
WAGENSTRAAT, 100

1870

De ondergetekenden, drukkers en
uitgevers alhier, verklaren, dat dit
werk ter hunner drukkerij is gedrukt
en door hen wordt uitgegeven.

Gravinslag, 16 April 1871

EMMA BERTHOLD

Joh. Belinfante

TOONEELSPEL IN VIJF BEDRIJVEN

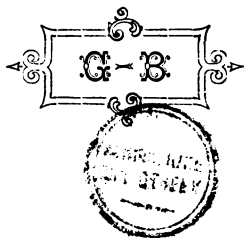
EN ZEVEN AFDEELINGEN

25099

DOOR

184263

J. J. CREMER

DEN HAAG

GEBR. BELINFANTE, UITGEVERS

BINNEN- EN BUITENLANDSCHE BOEKHANDEL

WAGENSTRAAT, 100

—
1870

PERSONEN

VAN WILSVELD, gepensioneerd majoor.

EDUARD, zijn zoon, zee-officier.

MEVROUW DE WEDUWE BERTHOLD.

EMMA, } hare dochters.
LAURA, }

CASPER BAKS, haar aangenomen zoon. (Hoog blond, zonder baard.)

OTTO BRIGHT.

HARMEN, knecht van den majoor. (Jonge boer in livrei.)

HANSJE, dienstbode van mevrouw Berthold.

EEN BOER.

* * *

HEEREN, DAMES, BOEREN, BOERINNEN, BALLETDANSERESSEN,
MUZIEKANTEN, ENZ.

Het stuk speelt op een dorp in Gelderland.

EMMA BERTHOLD

EERSTE BEDRIJF

EERSTE AFDEELING

Een tuinkamer in het huis van Mevr. Berthold. Eene deur rechts en links, openslaande deuren op den achtergrond waardoor men in den tuin ziet.

EERSTE TOONEEL

HANSJE, daarna HARMEN.

Hansje loopt met een kamerstoffer rond; beziet zich met welgevallen in den spiegel en zingt luide de slotregels van een of ander liedje.

HARMEN (met een grooten bloemruiker ten onderste boven aan een touwtje in de hand, heeft eerst staan luisteren; nu schreeuwend in de tuin deur)

Tralalala! Sakkerloot Hansje, je maakt me zenuwachtig met je zingen; want als een mensch driemaal heeft gescheld, en geen gehoor krijgt, dan heeft ie net een gevoel alsof ie alleen in de wereld staat, en — en — ik wil niet alleen in de wereld staan Hansje.

HANSJE.

En daarom niewaar kom je maar heel vrijpostig door de tuindeur hier binnen? Foei, je deedt me schrikken.

HARMEN.

Ik! Och! (hikterig lachend) Schrok je van me? ja zie je, dat komt omdat ik mannelijk ben! krachtig, om tegen op te zien, om ontzag voor te hebben. Jij bent van wecker compositie Hansje. Niet dat je dat helpen kunt, nee! Maar je schrok voor me, hê (lachend) hehehehehehe.

HANSJE.

Kom je bazelt weer. Zeg, wat heb je daar?

HARMEN.

Voorzichtig met m'n bloemen als je blief! 't Zijn kinderen der natuur zeit de Majoor, wezens zeit ie, in zoover verheven boven de vrouwen dat ze namentlijk geen tong hebben. Komiek van den Majoor hê?

HANSJE.

En in zoover verheven boven de mannen dat ze naargeen pruimtabak ruiken.

HARMEN.

Ik Hansje! waarachtig niet; en de Majoor rookt altijd Manilla's! echte! (laat de bouquet zien) Hoe vin j'em?

HANSJE (eenigszins bedeesd)

Maar Harmen, 't is haast al te vrindelijk.

HARMEN.

Ja krek! dat zei ik ook tegen m'nheer Eduard. Haast al te vrindelijk! Wat gouds- en muurbloemen met 'en beetje spencie-loof en 'en enkel kattestaartje d'r tusschen, dat was tot daar-en-toe geweest, zelfs een takje kamperfoelie of een granium had nog kunnen passeeren, maar den tuinbaas z'n mooiste foksia's en mosrozen en piri ponikla's af te snijen, zie, dat ging me aan m'n hart. — Maar m'nheer Eduard.

HANSJE (met bevreemding)

M'nheer Eduard?

HARMEN (onnoozel)

Wat blief?

HANSJE.

Nee Harmen, als m'nheer Eduard die bouquet voor mij heeft gegeven, nee, zie, ik ben een eerlijk meisje, een eenvoudig meisje, ik wil niet dat jonge Zee-officiëren zullen denken dat — Wat sta jij lummelachtig!

HARMEN (bezielt zich)

Ikke! Maar de Majoor en m'nheer Eduard denken niemen-dal van je, daar heb je abuis in, dat is een misverstand op

m'n woord van eer. De Majoor zei tegen me, Harmen zei die, excerceer jij nou eens met de gezwinde pas naar Mevr. Berthold in 't dorp, en zeg: compliment, en of deze bouquet de kwartiermaker mocht zijn voor een bezoek der heeren tegen het borreluur; — de Majoor zei tegen twee uur; maar, omde Majoor dan borrelt zeg ik voor de duidelijkheid: het borreluur. — Wat kijk je zwart Hansje."

HANSJE.

Zwart! 't Is goed hoor, leg dat ding maar neer, ik denk dat Mevrouw en de dames op de complimenten van jou „Land-en Zee-rotte links en rechts" al heel weinig gesteld zullen wezen. 'n Fijne sinjeur die ouwe snorrebaard.

HARMEN.

Wat blief je Hansje!

HANSJE.

Net of we 't niet weten zouden, dat ie z'n geld met knoeierij in 't jaar 30 heeft verdiend, toen ze de Spanjaarden hier uit 't land klopten, en m'nheer de Majoor onze rijksdaalders in z'n zak stak, weet ik het, met een hooileverancie of zoo wat zei Mie van den mulder. Ja! onze rijksdaalders. Hoe wou ie anders zoo rijk wezen?

HARMEN.

Onze rijksdaalders???

HANSJE.

Ja — en dat de prins van Oranje 'em toen bij zich liet komen, en zei: Majoor, as 't niet om je arme vrouw en kinderen was, dan liet ik je afzetten, maar nou zei die, en toen deê ie zóo. (ze houdt de vingers voor de oogen) In een woord, Mie zegt, dat de gruttersvrouw haar vertelde, en die had het uit den mond van d'r eigen man, dat ie 'en dief van het land en van ons allemaal is, want hoe of ie anders aan zoo-veel geld zou komen; en z'n arme schaap van 'en vrouw — ranselen Harmen — ranselen!

HARMEN.

Ranselen?

HANSJE.

Ja dat 't'en schand was. En, zeit Mie: z'n zoon, die bram met z'n zeeverguldsel op z'n lijf, weet je wat die is, zeit ze: de grootste liederlijkheid van de heele koninklijke gemarineerde vloot, zeit ze.

HARMEN.

Maar Hansje — dat — dat....

HANSJE.

Nou, dat jok ik zeker — niewaar? Alsof iedereen het niet wist; alsof ie zelfs Zondag in de kerk niet den heelen tijd — en nog wel onder 't bidden ook — over den rand van z'n hoed, naar hum hum heeft staan kijken.

HARMEN.

Hum hum?

HANSJE.

Jazeker hum hum. Maar ik docht: jou liederlijk sujet docht ik, al heb je nou nog zoo'n mooie krullekop — want dat heeft ie, en al ben je ook nog zoo knap van postuur, we zijn van te hoog fatsoen om voor jou de oogen neer te slaan zie je! En dat dee ik ook niet. Nee, als ik eerder had geweten welk volk het was dat daar op Vijverberg is komen wonen, dan had ik ten minste gezorgd dat jij er buiten waart gebleven.

HARMEN.

Daar zou ik je schraal voor bedankt hebben hoor je, want de Majoor mag dan rijk wezen van onze rijksdaalders, en bulderen mag ie soms dat de lappen er af vliegen, maar als hij een lands dief is, dan ben jij d'r ook een, zie je, ja jij en Mie de Muldersvrouw en allemaal zijn we dan landsdieven. — En dan, m'nheer Eduard zou een gemeen sujet zijn! Neem me niet kwalijk Hansje, maar dat is — ik weet niet wat het is — ja, ziedaar, dat is laster, en — exkuseer me, dan moest hum hum, de oogen onder 't bidden ook maar liever neerslaan, want hum hum heeft een bekje, hehehehehehe! (Hij wil haar onder de kin strijken.)

HANSJE.

Kom, met die lompe aardigheden.

HARMEN.

Kijk, nou ben je boos omdat ik geen kwaad van m'n volk kan hooren als het niet waar is; maar gesteld eens dat alles precies zoo was als je gezegd hebt, dan, warempel, dan zou ik nog niet in jou plaats willen wezen. De lui gaan ons niet aan, maar anders.... (Geheimzinnig rondziende) Hier!!! (Trekt een bedenkelijk gezicht.)

HANSJE.

Hier!!!

HARMEN (zet zich in postuur zeer geheimzinnig)

De papa dood hê?

HANSJE.

Al een jaar of zes — lang vóór dat Mevrouw met de dames hier kwam wonen.

HARMEN (komt geheimzinnig nader; maakt het teeken van zich den hals af te snijden, en knikt daarna, terwijl hij de oogen sluit, plechtig met het hoofd.)

HANSJE.

Goeie Hemel! Harmen, ben je razend!

HARMEN.

Nog niet. (Geheimzinnig) 'En zoon gehad niewaar?

HANSJE.

Ja, d'r hangt een klein portretje op Mevrouw's kamer. Toen ik eens zei: hé, dat lijkt precies op Mevrouw, toen veegde ze de tranen af, en zuchtte: een kind dat mij ontviel Hansje.

HARMEN (als voren, plechtig)

Was een valsche speler; bestal zijn vader; houdt 'en gemeene kroeg bij de Jappenezen, in Amerika of in Australie, daar wil ik af wezen.

HANSJE.

Heere bewaar ons!

HARMEN (als voren)

Die oudste juffer altijd siniester en kwispeldurig hê?

HANSJE.

Jufvrouw Emma is goed, maar 'vreemd en kort-af.

HARMEN.

Kort-af, precies! humeurig. Honderd avonturen gehad. 't Laatst op de loop geweest met 'en trompetter van de rijende artillerie.

HANSJE.

Lieven Heere! De rijende? — Met zulke mooie mutsen?

HARMEN.

Van die mutsen zei Teunis de veldwachter d'r niet bij, maar anders hij wist et. — Wat die jongste juffer betreft, zei Teunis, die was smoorlijk verliefd van de leelijke m'nheer Baks, aldat ie leelijk is, en ze wist wel waarom, zei hem de waschvrouw — die het op hare beurt van Dirk uit De Postwagen had. — M'nheer Baks weetje, heeft de dubbeltjes, zei ze, daar leven ze allemaal van, en als ze die niet aan d'r snoer kreeg, en m'nheer Baks bij voorbeeld z'n oogen eens op 'en ander zette, dan zouden de dames een heel ander weggetje moeten opkarren dan ze nou doen.

HANSJE.

Maar Harmen, wàt zeg je, heeft hij de... (Zij maakt het teeken van geld tellen, en kijkt dan voor zich.)

HARMEN.

Nou! of ie, zegt Dirk — die laatst nog een gulden fooi van 'em gehad heeft. Roijaal is ie, maar weetje wat ie ook is — leelijk is ie, foi leelijk! En omdat er toch — zoo als ze zeggen — van die jongste jufvrouw Laura geen bijzonder gemeen geval bekend is, mag ik dan wel lijen dat m'nheer Eduard die zin in d'r heeft, de baas zal blijven. — En, o jé, als ze m'nheer Eduard tot man krijgt! Ja, dan kan ze d'r nog wel drie moeders en vier zusters bij inbrokkelen ook. Want rijk is de Majoor; fameus hoor!

HANSJE (in gedachten)

Zoo, zou m'nheer Baks het geld hebben! Zoo! ja, baas schijnt ie wel te wezen, maar goed is ie ook, dood goed voor Mevrouw en de jufvrouwen, dat moet gezeid worden, alsof ie Mevrouw d'r eigen kind was. Hij kan je zoo goedig

aanzien ... zoo ... zoo vroom, zoo — net precies alsof d'r geen afstand was.

HARMEN.

Jou aanzien Hansje, geen afstand hè?

HANSJE (ziet verschrikt naar de deur)

Voort babbelaar, maak dat je naar buiten komt; daar komen de dames. (Zij vertrekt haastig door de zijdeur links.)

TWEEDE TOONEEL.

HARMEN buigend bij de tuindeur. MEVR. BERTHOLD leunend op EMMA'S arm gevolgd door LAURA.

EMMA (steeds kortaf. — Tot Harmen)

Wat wil je man?

HARMEN.

Compliment van den Majoor Van Wilsveld van Vijverberg, en van m'nheer Eduard, Zee-Luitenant van de Marine z'n zoon, en of deze bouquet de kwartiermaker mocht zijn van een bezoek der heeren tegen het bor... tegen twee uur zal ik maar zeggen.

EMMA (snel)

Moeder!

MEVROUW BERTHOLD tot EMMA.

Zulk een boodschap juist na ons gesprek van zoo even. Ik ben er van ontsteld Emma.

EMMA (tot Harmen)

Ga na buiten. (Harmen vertrekt door de tuindeur.)

MEVROUW BERTHOLD.

Wat zal mijn antwoord zijn?

EMMA.

U kent mijn meening moeder.

MEVROUW BERTHOLD (plaats nemend)

Maar Emma, dit verzoek! Je weet wel hoe na het geluk van mijn goeden Casper mij aan 't hart ligt. Maar, heb je dan Laura's tranen niet gezien?

EMMA (hoog)

Hebt ù mijn tranen vergeten moeder?

MEVROUW BERTHOLD.

We hebben de onzen te zamen geschreid mijn dierbaar kind. Maar Laura is zoo jong. Zeg Emma, heb jij zelve Casper tot echtvriend willen nemen?

EMMA.

Nee! — Maar spreken we niet meer van dien tijd moeder. Hier bloedt de wond nog altijd voort. Liefhebben kon ik Casper niet, maar juist misschien omdat ik zijn ware liefde weerstond, is mijn liefde vermoord geworden. (Snel) Doch nu niets meer over mij, het benauwt mij de borst.

MEVROUW BERTHOLD (wijst op Laura)

En mijn antwoord aan den Majoor; Emma?

EMMA.

Ons verstand is rijper dan het hare moeder. U kent den trouwen Casper. Van den vreemde wordt gemompeld dat hij een lichtmis is; en nieuwaar men noemt de koe niet bont of er is een vlek aan.

HARMEN (in de tuindeur)

Khem, khem!

EMMA (luide)

Ga naar buiten tot dat men je roept.

(Harmen verdwijnt.)

MEVROUW BERTHOLD (ziet bewogen naar Laura die aan een zijraam is blijven staan)

Zal ik haar dwingen dat lieve kind!

EMMA.

Dwingen! Nee, wie zou dat willen.

MEVROUW BERTHOLD (roept)

Laura!

LAURA.

Lieve moeder...?

MEVROUW BERTHOLD.

Zal het antwoord dat je straks hebt gegeven onherroepelijk zijn? Zou het verstand in 't einde niet moeten toestemmen

dat een huwelijk met onzen Casper meer waarborg voor je geluk oplevert, dan een verbintenis met den vreemde, die je wellicht een voorbijgaande passie heeft ingeboezemd, maar van wien wij weinig meer weten dan dat hij...

LAURA (valt in de rede)

Ik bid u moeder, zijn hart is rein, rein als zijn liefde, rein als zijn oog dat niet liegt.

EMMA.

O, die reine harten en oogen!

LAURA.

Ik begrijp je Emma. Maar wees niet onrechtvaardig... Is dan alles waar wat de wereld mompelt: Is het dan waar dat Emma een liefdelooze is...?

EMMA.

Ja, waar is het zeker dat mijn liefde verdorde.

LAURA.

Emma, jij een liefdelooze dochter, een liefdelooze zuster!?

EMMA (heftig)

Wie liegen dat! (Mevr. Berthold en Laura bewogen aanziende) Goeie moeder! lieve zuster!

LAURA (fluisterend tot Emma)

Ruim zes jaar geleden toen ik nog een kind was, toen heeft Casper je zijn liefde verklaard. Je hadt een ander lief en hebt Casper bedroefd. Maar later Emma, toen je wist wie die ander was.

EMMA (geschokt)

Kind, zwijg!

LAURA.

Lieve zuster, zeg, ben je toen op dat besluit teruggekomen? Emma, heb jij toen je hart en hand aan Casper geschonken? Zeg, zou je er ooit toe kunnen besluiten?

EMMA.

Altijd die vraag! (Luider) Nee, nee zeg ik je.

LAURA.

En de jongere zuster zou krachtiger dan Emma zijn! Aan vriendschap en achting zou zij haar liefde offeren! Uit meêlij zou zij huwen om te sterven van smart!

EMMA (anet, op beslissenden toon)

Moeder, u zult hem ontvangen nieuwaar? (Roepend) Hei! man!

HARMEN (om den hoek der deur)

Meent uwe mijn? Ik dacht al dat de dames mij vergeten hadden. Ziet u, de Majoor houdt van de gezwinde pas.

MEVROUW BERTHOLD.

Maak dan Majoor Van Wilsveld mijn compliment, en zeg hem dat het mij genoeg zal doen hem hier te zien; maar hem alleen.

HARMEN.

Dus m'nheer Eduard niet? Maar dat zal de Majoor weer een dondersche halve boodschap noemen, zoo als hij zich laatst met permissie uitdrukte, toen ik alleen tabak meebracht omdat ik geen lange Goudsche had kunnen krijgen. En ziet u dames, de Majoor is een kind van goedheid, maar van halve boodschappen... (haalt de schouders op.)

EMMA (beslissend)

Zeg dat mevrouw Berthold alleen den Majoor ten twee uur ontvangen zal. Versta je?

HARMEN.

Jawel! aan het gehoor mankeert het me niet, daarvan niet; maar — En deze bouquet dames?

LAURA (neemt die haastig)

Wij zullen die in 't water zetten m'n vriend. Nieuwaar lieve moeder, zij is prachtig.

HARMEN.

Nou dat zeg ik er ook tegen. (Zachter tot Laura) Kijk is jufvrouw, vergeet-mij-nietjes — hehehe.

EMMA (geeft Harmen een geldstuk)

Ziedaar. Nu kun je gaan. Wanneer je hier weer een bood-

schap mocht hebben: de voordeur is aan de andere zij van het huis.

HARMEN.

O! dankje, dankje heel vriendelijk freule. — Van de voordeur... ja zie, dat wist ik wel, maar Hansje...

EMMA (bevelend)

Zoo als gezegd is.

HARMEN (greetend)

Dames! morgen dames!

DERDE TOONEEL.

(De vorigen. CASPER BAKS komt in bestoven rijcostuum door de achterdeur binnen.)

HARMEN (in 't heengaan grinnkend greetend)

M'nheer Baks!

BAKS (ziet hem vorschend aan)

De knecht van den Majoor Van Wilsveld?

HARMEN.

Om u te dienen, jawel. Wat een geheugen! (Nog eens greetend)
M'nheer Baks! dames!

BAKS (is intusschen Mevr. Berthold genaderd. Op zachten toon)

Dag lieve moeder, dag Emma, dag Laura-zus! (Zij groeten hem stil)

HARMEN (in de deur)

O ja! neem me niet kwalijk, dames, m'nheer Baks, toen ik hier straks stond te wachten toen zag ik hier onder de veranda dat een vleermuis z'n nest onder je dak heeft; dat's duivels! zie m'n grootmoeder; ze snorren je 's avonds altijd in 't donker net zoo lang voorbij totdat ze je eindelijk in de pruik vliegen, d'r uitkrijgen kun je ze niet; en grootmoeder zei, dan rijdt de duivel je ziel naar de Bloksberg. Links zit ie, verekskuseer (Greetend) Dames, m'nheer Baks, links onder de druiven.

(Vertrekt.)

VIERDE TOONEEL.

De vorigen, zonder Harmen.

Emma schelt. HANSJE komt binnen; dekt terzij een tafeltje; brengt koffie, brood enz.

BAKS.

Er is iets naïfs in het bijgeloof van het Geldersche landvolkje. — Hoe gaat het moederlief? Geen hoofdpijn nieuwaar? Ik heb je boek meegebracht Emma, ziedaar.

EMMA.

Dankje Casper.

BAKS.

En mijn kleine Laura, heeft ze goed geslapen? Zie maar eens of die kleuren nu goed zijn, 't was de beste fegonia-wol.

LAURA.

Ja, ze zijn heel mooi. Dankje vriendelijk Casper.

MEVROUW BERTHOLD.

Je bent al vroeg terug mijn jongen. 't Zal warm zijn geweest op den weg, erg stofferig nieuwaar? Weer niets gegeten in stad?

BAKS.

Nee zeker niet moedertje: wekelijks onnoodig vijf stuivers te verteren dat maakt in het jaar à 4 percent de revenu van 325 gulden. (Haar op het voorhoofd kussend) Zeg, doet dat hoofd nu heusch geen zeer?

MEVROUW BERTHOLD.

Nee waarlijk niet, mijn trouwe, voor je zelf wel wat al te zuinige financier. Maar Emma, komt er dan niets te eten?

EMMA.

Het wordt al klaar gezet moeder. (Wijzend naar het gereed staande) Als je wilt Casper. (Emma zet zich tot lezen.)

BAKS.

Die altijd zorgende zuster. Maar zaken gaan voor. (Hij haalt een pakje effecten uit den zak. Tot Mevr. Berthold) De Amerikaantjes

verkocht en zes metalliekjes van 100 flortijnen weer meegebracht, een winst van 140 gulden moedertje. Wacht! eerst zal ik die papieren-dienaars maar in hun veilig werkplaatsje stoppen. (Hij gaat naar de deur ter rechterzijde. In 't voorbijgaan tot Laura, zoet vleierend.) Dag Lautje! dag goeie...

(Treedt, nog omziende, in de kamer rechts.)

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, zonder Baks.

Laura ziet Casper na, loopt dan haastig op Mevr. Berthold toe.

LAURA.

O die hartelijke goedheid, ze snijdt mij door de ziel. Lieve moeder, zeg het hem. U kunt het doen. Zijn verstand en onkreukbare goedheid waarborgen u dat hij kalm zal blijven, en...

MEVROUW BERTHOLD.

Moet ik hem slaan!? IK, HEM!?

LAURA.

Alleen aan u heeft hij tot heden zijn wenschen vertrouwd lieve moeder...

MEVROUW BERTHOLD.

Ja, de vurigste wensch van zijn leven. O Laura, Laura! het is niet anders, maar de wond zal bloeden, hevig bloeden!

EMMA (opziende uit haar boek)

En toch genezen! Een mannenhart bloedt wel, maar breekt niet. (Opstaande) Moeder, Laura, ik zal 't hem zeggen, ik!

MEVROUW BERTHOLD.

Hoe, Emma, jij? Maar zul je hem sparen kunnen? Je woorden vallen niet zelden als hamerslagen, doeltreffend maar zwaar.

EMMA.

Ware ik minder sterk geweest, misschien rustte ik dan al lang in 't koele graf.

MEVROUW BERTHOLD.

Mijn kind! Maar zeg me, zul je balsem gieten in de wond die je hem toebrengen moet?

EMMA.

Ja, als ik dien had moeder! Ik zou hem te voren met aether willen bedwelmen den armen Casper; maar immers het zal geen amputatie zijn. Een droeve waarheid moet hij hooren met onbeneveld verstand. Een levenshoop moet ik hem benemen. Maar, hij is man! (Met verheffing) Nieuwaar, hij is man!

LAURA.

O Emma, als ik je zóo hoor spreken...

EMMA.

Nee Laura, je besluit is genomen. Je verkiest de kans op geluk, boven de zekerheid van een keten; en, je hebt gelijk schoone lieve bloem.

MEVROUW BERTHOLD (bewogen)

Maar zacht dan Emma, zacht met mijn armen Casper. Kom Laura, laat ons gaan. (In 't heengaan tot Emma) Wees niet hard mijn kind.

LAURA (geeft mevr. Berthold den arm. In het heengaan tot Emma) En zeg hem, dat ik altijd, altijd even als jij, zijn lieve trouwe zuster zal wezen.

(Mevr. Berthold en Laura vertrekken.)

ZESDE TOONEEL.

EMMA, daarna BAKS.

EMMA zet zich op den stoel der moeder; slaat de beenen over elkaar; leunt met den elleboog op de knie; laat de kin in de hand rusten; staart met droeven blik een wijle voor zich uit; drukt de handen samen, houdt ze voor de oogen, drukt ze dan op de borst en liapt met den blik ten hemel Hugo! Hugo!

BAKS (komt terug)

Zoo geheel alleen Emma! Ik meende je te hooren spreken. Hou-je alleenspraken lieve zuster?

EMMA.

De zotten en krankzinnigen houden alleenspraken, en op het tooneel zijn de acteurs niet wijzer dan zij.

BAKS.

En toch meende ik zusje lief, dat je spraakt toen...

EMMA (snel)

Dan was ik zot of krankzinnig. — (Na een oogenblik stilte) Ga wat eten Casper. Ik had je een ommelet willen bakken, maar...

BAKS.

Och voor mij, foei! Zooveel zorgen Emma, ben ik niet waard.

EMMA (met inwendigen strijd)

O ik zou er je wel tien willen bakken. Maar van daag... je zoudt er geen eten.

BAKS (glimlachend)

Hoe nu, mijn lievelingskost!

EMMA (opstaande, snel)

Wil ik je eerst een ommelet bakken, of laten bakken Casper?

BAKS (terwijl hij eet)

Eerst...!?

EMMA (ernstig)

Ja! (eensklaps pijnlijk lachend) Een galgemaal!

BAKS.

Emma, wat spreek je toch zonderling vreemd?

EMMA (zet zich weer in den stoel)

Vin-je? — 't Zou wel kunnen wezen. (Na eene pauze, nogmaals met merkbaaren strijd) Heb je gedaan met eten? Was er wel suiker genoeg?

BAKS (staat op en nadert Emma)

Deert je wat goede zuster?

EMMA.

Noem mij niet goed Casper, want ik ben hardvochtig, dat weet je — zeer! — (Na een krachtige zelfbeheersching eensklaps met den vinger op hem wijzend) Zeg, jij bemint Laura, is het zoo niet?

BAKS (ontsteld, aarzelend)

Nee Emma. — Nee... Ja!

EMMA.

Je hebt het aan moeder gezegd. (meelijdend) Meen je dat het mij schokken zou? Ha, de mannen wie ze ook zijn, ze peilen een vrouwenhart niet. (snel) Je bemint haar niewaar?

BAKS (aarzelend)

Nu ja, 't is waar. Maar ze heeft Emma's zielvol oog! Zij heeft je hart Emma, je edel hart, doch Goddank niet gebroken door de boosheid der wereld, nog niet gesloten voor de reinste, de innigste liefde.

EMMA (koud)

Voor uw liefde is Laura's hart gesloten.

BAKS (hevig ontsteld met vonkelend oog)

Emma, Emma! wát zeg-je!

EMMA (snel)

Zie-je die bloemen Casper?

BAKS.

Welnu?

EMMA.

Ze zijn haar aangeboden; zij versmaadt ze niet; ze komen...

BAKS (hevig)

Van Vijverberg! Verdoemd! Ja ja dat is zoo; van Vijverberg! Mijn schat, mijn schat verloren, mijn alles! Maar 't zal niet waar zijn. Vervloekt! Bij God in den hemel! — niet waar — niet waar!

EMMA (deinst terug)

Casper, Casper! ben jij het?

BAKS (komt tot kalmte)

Ik! O in dezen oogenblik, nee, ik weet niet meer wie, en weet niet meer waar ik ben (Hij vouwt de handen. Op klagenden toon) Emma, Emma! heb ik gedroomd, of zou het waarheid zijn? Moet de arme wees dan de verschoppeling van God en de menschen blijven! Moest men hem trekken uit het slijk om

hem telkens op nieuw te trappen onder den voet! Emma, is het waar dat Laura mijn liefde versmaadt?

EMMA (toog)

Ja, dat is waar! Maar wáar is het niet dat men den armen wees trapt met den voet, dat hij de verschoppeling is van God en de menschen. Ga niet voort op dien toon Casper, dan ken ik je niet; dan bekruipt mij een angstig gevoel, alsof... alsof je krankzinnig waart geworden; jij die altijd zoo braaf waart en goed. Spreek zulke vreemde woorden niet meer, want mijn Moeder en wij, we hadden je lief en hebben je nog altijd lief, als een kind, als een broeder bij uitnemendheid. En je waart stil... altijd stil... (Baks staat roerloos. Emma getroffen, vervolgt zachter) Maar vergeef mij. O vergeef mij, 't was mijn schuld, ik heb te heftig geslagen; zoo te treffen moest wel een steenen hart verbrijzelen, en het uwe... O het was al gebroken Casper.

BAKS (strijkt zich langs de oogen)

Ha! het is voorbij. — Waarom sta je daar zoo verlegen Emma? Je hebt niets misdaan. Ik was ruw en bitter mischien, omdat ik zoo hevig ontstelde; maar het is nu voorbij. (Op stillen toon) Je hebt mij gezegd dat Laura een ander bemint, niewaar? dat de arme wees, het om Godswil aangenomen kind, te oud — te...

EMMA (wenkt met de hand)

Casper!

BAKS.

O verbloem het niet. Ja, hij had wijzer moeten zijn. Maar ach! geen blijvend geluk was voor hem denkbaar, zonder het bezit van een dier beide kostelijke bloemen die hem iederen dag verkwikten met haar kleuren en geuren. Maar de wensch was dwaas en stout. Dwaas. O dwaas! want, toen Emma's hart voor mij gesloten was...

EMMA (fier, medelijdend)

Casper, arme Casper!

BAKS (voor zich heen staren!)

Toen, toen zag ik het knopje ontluiken en gelijk worden aan hare zuster. En ik, ik werd ouder, ik. O! (bijna schreiend) O! dwaas, dwaas die ik was!

EMMA.

Casper, schrei niet, dat doet mij zeer, dat...

BAKS (zeer gemoedelijk)

Nee Emma, zie maar, ik schrei niet, ik ben kalm, zeer kalm. — O! die engel gelukkig te maken het zou mijn vreugde en wellust zijn geweest; maar nu — nu, als ik haar met een ander gelukkig zie worden, ja, dan zal ik gelukkig zijn. (Hij bedekt het gelaat met beide handen)

EMMA (hevig)

Schrei niet! schrei niet! (Zij drukt de hand op de borst.)

BAKS (zeer zacht)

Dat lieve reine schepsel! Maar! als ze niet gelukkig werd!! O wat angst beklemmt mij de borst! Wordt niet van rondom gempeld dat hij — die jonge zeeman niewaar? een losbol, een eerroover is. — Maar nee, nee! dat kan niet wezen; zijn edel voorhoofd, zijn helder oog. En toch, o mijn Laura, als ze niet gelukkig werd!

EMMA (vat de hand van Baks. Met klem)

Daarvoor zullen wij waken, dat zweren wij!

BAKS.

Ja, ja dat beloven wij! Zij moet gelukkig worden. En als hij — hij haar verdient, dan zal Casper, de arme wees, hem Laura aan 't hart leggen, en God smeeken, dat de vreemde altijd, altijd voor dat dierbare kleinood zal wezen wat de broeder had willen zijn; dan zal de misdeelde Casper aan God vragen om hem in 't graf een rustplaats te schenken. O... O! als zij maar gelukkig is!

EMMA (hevig bewogen)

Broeder! beste Casper! heb je dan je zuster niet meer?

BAKS (bovenmate verrast, beschouwt haar met tintelenden blik)

Hoe! Emma... jij...?

EMMA (hevig en snel)

Wat, wát meen je! altijd je zuster! je zuster Baks!
(Wendt zich fier om, en snelt heen.)

B A K S (blijft roerloos staan; en dan haar natiende met gebalde vuist)
Vervloekt!

T W E E D E A F D E E L I N G.

Kamer in de woning van den Majoor Van Wilsveld.

EERSTE TOONEEL.

MAJOOR, HARMEN (Majoor zeer doof.)

M A J O O R.

Je bent een ezel!

H A R M E N.

Verekskuseer Majoor, slimmer, maar niet zoo sterk.

M A J O O R.

Wie had je gezegd voor ons beiden belet te vragen?

H A R M E N.

Niemand Majoor; maar ik dacht: alle harten bij je eigen
dacht ik. M'nheer Eduard dacht ik, zal nog liever een visite
bij de jufvrouw maken, dan ù bij de ouwe mevrouw.

M A J O O R.

Watblief?

H A R M E N.

Niemendal Majoor.

M A J O O R.

Waar is m'n zoon, de luitenant?

H A R M E N (wijst naar de deur)

Dáar, om je te dienen Majoor.

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen. **EDUARD** (in klein tenu, treedt haastig op den Majoor toe, doch wenkt **HARMEN** in 't voorbijgaan dat hij vertrekken zal.) .
(Harmen vertrekt.)

EDUARD (zeer luid)

U wordt door Mevrouw Berthold ontvangen, vader.

MAJOOR.

Ja bij mijn ziel, dat is een mooie commissie op m'n ouwen dag.

EDUARD.

Indien het antwoord eens...

MAJOOR.

Wátblijf je?

EDUARD (zeer luid)

Indien zij het aanzoek van de hand wees!

MAJOOR.

Als ik dat in de verste verte kon voorzien dan marcheerde ik niet. Sakkerbleu! van een vrouw refus te lijden, dat zou erger zijn dan van een kameraad geïnsulteerd te worden, want een japon geeft geen revange. Maar geen nood m'n vrind, als die aardige blonde jou zelve naar 't adres van d'r moeder heeft verwezen, dan zal de oude wel toeslaan ook. We zijn geen schrale partij dunkt me! En je stand. Je mooie épauletten! hm hm!

EDUARD (zeer luid)

Och nee wat dat betreft! Een zeeman! Was ik bij de landmacht!

MAJOOR.

Watblijf, bij de landmacht! Duizend donders dat is wat machtings. Daar ben ik bij geweest. Heb ik niet bij Leuven de Willemsorde in 't vuur verdiend; zei de prins van Oranje niet tegen me: kapitein je hebt gevochten als een braaf officier. Leve de Prins! riep ik, en dat roep ik nog, maar praat me van geen landmacht. Drie maanden later was ik majoor... en...

EDUARD.

Ik weet het vader.

MAJOOR (scherp)

Watblijf?

EDUARD (luider)

Uw staat van dienst ken ik goed.

MAJOOR.

Nee die ken je niet. In '33 was ik majoor. In '40 kwam Luder, m'n aartsvijand, bij oorlog. Wie er avancement maakte... Van Wilsveld niet. Knoeierij! allemaal knoeierij! In '43 non-actief en 'n half jaar later, net op goeie Vrijdag, sakkerbleu! pensioen.

EDUARD.

't Was onaangenaam. Maar beste vader u zoudt naar mevrouw Berthold gaan.

MAJOOR.

Nee, zeg ik je, dat was indigne! Een man in de kracht van z'n leven. Doof! doof! nu ja, een beetje hardhoorig, maar daarom zet men geen braaf officier aan den dijk. En dat is je landmacht, dat! Nee, dan is de marine wat beters. Daar kun je altijd toonen wie je bent. Is het niet in de Oost, dan is het bij Japan, en altijd op voet van oorlog, bij m'n ziel!

EDUARD (zeer luid)

U zoudt naar mevrouw Berthold gaan beste vader. (Hij laat hem een portret, carte de visite, zien) Mijn Laura vraagt het u mede.

MAJOOR.

Te henker ja, dat lieve kopje! Nu zou ik voor 't eerst van m'n leven... (schreeuwend) Harmen!

HARMEN (aan de deur)

Majoor!

MAJOOR.

Mijn hoed nummer één! Handschoenen lade nummertwee, paar nummer vier.

(Harmen vertrekt)

MAJOR.

Nee Eduard, dat jij marine-officier bent, dat zal een aanbeveling te meer zijn. Alleen in dat geval zou je maatschappelijke stand een bezwaar, ja een groot bezwaar opleveren, indien...

EDUARD.

Indien?

MAJOR.

Ja, indien het waar was wat men mij in De Postwagen wel eens vertelde, namentlijk, dat die jufvrouwen Berthold, vroeger in de stad, nog al vrije vogeltjes waren.

EDUARD (hevig)

Dat kan niet waar zijn.

MAJOR.

Watblief?

EDUARD (zeer luid)

Wie heeft dat gezegd vader? wie!?

MAJOR (schouder ophalend)

Onder een écartéje, aan 't billard, wie kan dat onthouden. (Eduard staat in gedachten.) Maar ik geloof aan geen praatjes. Ook zou ik wel eens willen zien dat ik het wildste vogeltje niet temmen zou. Sakkerbleu! op ons retour uit de tiendaagsche ruzie, 't was op één Zondag morgen...

DERDE TOONEEL.

De vorigen. HARMEN.

HARMEN (met het gevraagde)

Majoor, hier, hoed nummer één, en hier uit lade nummer twee, paar nummer vier.

MAJOR.

Aja, goed zoo, men mag zich niet laten wachten. (Hij trekt de handschoenen aan) Ha! een vreemde commissie voor den ouden majoor. (Eduard op den schouder kloppend) Maar verdord, 't is de moeite

wel waard: een mooi snoetje heeft ze, en (lachend) nog eens een kleine jongen van jelui samen op m'n knie te laten dansen. Sakkerbleu!

HARMEN. (houdt den majoor een likeurkeldertje voor. Schreeuwend, terwijl hij inschenkt)

Bij tweeën majoor.

MAJOOR.

Ben je gek kerel: als men accés voor z'n zoon gaat vragen. A revoir Eduard. Bonjour.

EDUARD (afgetrokken)

Tot straks vader, tot straks. (Harmen ledigt snel maar ongemerkt het glaasje, en volgt den majoor.)

VIERDE TOONEEL.

EDUARD, daarna HARMEN.

(Eduard heeft zich, rechts, op een leuningstoel gezet. Uit den zijzak heeft hij het portretje van Laura genomen en beziet het met strakken blik. Eensklaps staat hij op; loopt de kamer haastig op en neer; beziet het portret nogmaals met vorschende oogen, zegt:) Laura, zou het mogelijk zijn! (en werpt zich dan weer in den stoel.)

HARMEN (komt terug; schenkt weder een glaasje in; nadert Eduard er met; schreeuwend:)

M'nheer de luitenant! (zachter) Verekskuseer, ik zou u doen schrikken. Ziet u, met m'nheer de majoor dan zetten de longen wat uit.

EDUARD (afwijzend)

Zet weg! Dat goed drink ik nooit.

HARMEN.

Hé!!! Zoo'n enkel dropje luitenant. Niet om er een gewoonte of misbruik van te maken, maar... als een pierenverschriktje, een opruimertje, een zorgverzettertje, hehehehehe. De majoor maakt er ook geen misbruik van.

EDUARD.

Ga heen. (Hij drukt de hand op de borst alsof hem iets benauwde. En dan) Wat heb je daar?

HARMEN.

Och, dood eenvoudig, een klaartje luitenant.

EDUARD (wendt zich af)

Nee ik wil het niet. (roept) Harmen!

HARMEN.

Luitenant.

EDUARD.

Weet jij ook? ... — Nee 't is niet noodig.

HARMEN.

Als de luitenant anders iets weten wil, met alle plezier.

EDUARD (aarzelend)

Ja. Weet jij ook hoe lang mevrouw Berthold in 't dorp woont?

HARMEN.

Met Allerheiligen krek twee jaar luitenant.

EDUARD.

En vroeger woonde zij?

HARMEN.

Eerst te Groningen, om u te dienen; maar later dat wist ie niet.

EDUARD.

Wie?

HARMEN.

Dirk uit De Postwagen luitenant.

EDUARD.

Wat — wát wist ie dan anders?

HARMEN.

Wat ie anders wist luitenant? Wel; hehehehehe, niemendal luitenant. Maar m'nheer Baks.....

EDUARD.

Wie is dat?

HARMEN.

Baks, wel dat is m'nheer Baks, eenvoudig weg Baks.

EDUARD (half in zich zeiven)

Dien zij Casper noemen?

HARMEN.

Ja juist zij, hehehehehehe. — Een mooi juffertje dat jongste juffertje luitenant, met je permissie. En wat ze blij met die bouquet was.

EDUARD (met eenige belangstelling)

Zoo, was ze?

HARMEN.

O ijselijk, je kon zoo zien dat ze — de luitenant neemt me niet kwalijk — dat ze 't meer op den luitenant dan op dien andere had.

EDUARD (snel, woedend)

Kerel! (Hij ziet naar beneden; trommelt met de vingers op de tafel; bedaard)
Een ander?

HARMEN (eerst geschrokken)

Ja ziet u — wie het was, dat zou ik den luitenant niet voor de vaste waarheid durven zeggen, maar...

EDUARD.

Maar...?

HARMEN.

Maar? Nee, eigenlijk want; want ik kon niet alles hooren, ziet u, omdat die oudste jufvrouw — die ook geen katje is om zonder handschoenen aan te pakken — me buiten de deur had gewezen.

EDUARD (als voren)

En toen heb je gehoord?

HARMEN.

Ja — dat zij dien ander maar zou laten loopen. Misschien — en dat is niet onnatuurlijk — omdat uwe zoo'n beetje meer te kommandeeren hebt van klinktum!! Ja zie-je Luitenant, daar zijn ze ook niet vies van. — Toen ik 'en heerendienst kreeg, toen heeft Hansje, Piet van de molen waar ze mee verkeerde, d'r ook wel aangegeven. Dat gaat zoo in de wereld Luitenant.

EDUARD (met klem)

En jij weet niet van wien men sprak?

HARMEN (ontsteld, bedremmeld)

Ikke Luitenant? Ikke? Nee zoo waarachtig as

EDUARD.

Vloek niet kerel; ik wil (Men hoort hevig schellen.)

HARMEN.

Met je permissie Luitenant; brand misschien. Dadelijk terug Luitenant; dadelijk tot je orders. (Gaat ijlings heen.)

VIJFDE TOONEEL.

EDUARD, daarna EMMA en HARMEN.

EDUARD (staat op; neemt het portretje; heft het omhoog, en smijt het op de tafel; blijft met gefrouste wenkbrauwen er op staren, en lacht dan eensklaps, het hoofd beurend, smadelijk)

Die vrouwen! die vrouwen!

EMMA (tot Harmen die nog buiten de deur is) Blijf daar. (Nadert Eduard met snelle schreden en werpt in 't voorbijgaan een blik op het likeurkeldertje.)

Mijn naam is Emma Berthold. De uwe Van Wilsveld nietwaar?

EDUARD (verrast)

Juist, Eduard Van Wilsveld, jufvrouw Berthold. Uwe komst? (Hij biedt haar een stoel) Die eer?

EMMA (blijft, met de hand op de leuning, bij den stoel staan)

Die eer is zoo groot niet. Misschien komt mijn bezoek u vreemd voor; 't is mogelijk! Men zegt mij wel meer dat ik zonderling ben; alsof den sleur van 't leven te volgen een verdienste ware. Men doet wel eens goed dien te breken mijnheer. — Nu vier dagen geleden kwaamt gij uit zee bij uw vader terug...?

EDUARD (met een lachje)

Zeer juist jufvrouw Berthold, verleden Zaterdag.

EMMA.

Zondag avond zaagt gij mijn zuster voor 't eerst?

EDUARD.

Op een soiréetje bij den Notaris, waar het ons leed deed de oudste jufvrouw Berthold niet te ontmoeten.

EMMA.

Dat kan geen leed doen wanneer de persoon ons onbekend is. Ik ga nooit uit, althans hoogst zelden. Het uiterlijk mijner zuster heeft u bekoord.

EDUARD (in tweestrijd)

O!

EMMA.

U hebt haar uw liefde verklaard. (EDUARD geeft een toestement teeken.) Ik weet het, en op dit oogenblik vraagt uw vader Laura's hand voor u aan mijn moeder.

EDUARD.

Wat moet dit alles beduiden jufvrouw Berthold? U spreekt op een toon. ...

EMMA.

Die toon hindere u niet, het is mijn gewone. Mag ik u, zeer kort, een verhaal doen?

(EDUARD wenkt haar plaats te nemen. EMMA echter keert den stoel om; blijft met een knie op de zitting rustend, staan, en wiegt met den stoel op en neer.)

EMMA.

Een braaf en edel jongeling beminde een meisje als zijn oogappel. Hij was leelijk, zeer leelijk. Een ander jonkman, schoon, zeer schoon, wist haar liefde te winnen; den eerste wees zij af (anet) omdat zij hem niet beminnen kon. (langzamer) Den tweede hing zij aan met al het liefde-vuur dat in haar was.

EDUARD.

Maar zet u toch, uw stem verraadt. ...

EMMA. (fier)

Mijn stem verraadt niets. Maar, ik kan niet verhalen. Laat de auteurs hun tijd dooden met het opdisschen van beuzelachtige vertelsels en zotte liefdesavonturen die nooit gebeurd zijn; ik heb er geen slag van, zelfs niet indien

zij waar gebeurd zijn. Genoeg, dat meisje was ik, en die schoone knaap bleek de verleider van mijn goeden broeder te wezen, een valsche speler, een eerroover, en...

EDUARD.

En...?

EMMA (met klem)

En... en... Nu kwam ik u vragen, of gij ook zulk een schoone knaap zijt?

EDUARD (verrast)

In waarheid jufvrouw Berthold, die vraag is zonderling genoeg. Zij bevestigt geheel uw afkeer voor het alledaagsche. Maar ook zij is kordaat, en ik moest geen zeeman wezen indien ik haar niet waardeerde. Welnu dan jufvrouw Berthold (met klem) Nee, ik ben geen verleider, ik ben geen valsche speler, ik ben geen eerroover, nee!

EMMA (eenigszins verlegen)

Vergeef mij, men had mij gezegd; maar neen, zoo liegt men niet!

EDUARD.

Men had u gezegd? Wie had u gezegd jufvrouw Berthold?

EMMA (als voren)

Wie? (Fier) Ik wil u zijn naam niet noemen; anderen hadden hem gezegd; hij vreesde; en..... Ik heb gezworen voor mijn zuster te zullen waken, voor dat reine lieve kind! Ik ben wat achterdochtig geworden, ziet ge?

EDUARD (die Emma bij de voorlaatste woorden met verrukking heeft aangezien)

Jufvrouw Berthold, o herhaal mij nog eens die woorden: dat reine lieve kind!?

EMMA (met hooge bevreemding)

Wat beteekent dat m'nheer?

EDUARD.

O niets! niets! Ik wil u in de oogen zien Emma Berthold; die oogen, ofschoon ze krachtiger zijn, ze gelijken de hare; zij liegen niet.

EMMA.

Alweer die oogen! (Zij ziet terzij; naar den grond) En de zijnen ze logen. Ja, dat deden ze! •

EDUARD.

Wil ik u een verhaal doen, een kort en waar verhaal jufvrouw Berthold?

EMMA (blijft in dezelfde houding staan.)

EDUARD (bewogen met nadruk)

Daar gaat een démon door de wereld die gift spuwt in de ziel, in het minnende hart; een duivel die met zachten vingerdruk het brandmerk der schande op het voorhoofd van den reine zet; een brandmerk dat inkankert en doodelijk wordt. Die duivel heet laster Emma Berthold. Laster!

EMMA (voor zich zelve)

Laster — ha!

EDUARD.

Ja, en onder zijn duizende dienaars, sommigen onwetend wat monster hen beheerscht, ontmoet ge uw naasten, uw liefsten op de wereld. Die Satan! (Emma's hand vattend) O, ik dank, ik dank u!

EMMA (opziende verrast)

Mij?

EDUARD.

Ja voorzeker! Ook mij was een angel in de borst geworpen. Tot twee malen toe, geen uur geleden. Maar nu — dit zweert ik u — het oog zou moeten zien ... eer ... eer ... (Hij neemt het portretje van de tafel en drukt het aan zijn lippen) O, mijn Laura, mijn reine, mijn lieve Laura!

EMMA (zeer verbaasd)

Man, gij hebt getwijfeld aan haar ...?

EDUARD.

De démon greep mij aan. O Laura, vergiffenis! — Maar, zeg mij jufvrouw Berthold; wat bracht ú dan straks tot die kordate vraag?

EMMA (in zich zelve met den blik naar den grond)

Laster! laster! (Langzaam) En nietwaar het oog moet zien en, (sneller met klimmende gemoedsaandoening) en als het oog dan niet meer zien kan omdat alles is voorbijgegaan, sinds jaren voorbijgegaan! Als ze dood zijn, dood! O groote God! (Snel; geheel tot Van Wilsveld) Nietwaar, er is laster in de wereld? (Zij bedekt haar gelaat met beide handen) O bittere waarheid! zóo zóo heb ik dat nooit gevoeld!

(De gordijn valt.)

TWEEDE BEDRIJF.

DERDE AFDEELING.

Een park; op den achtergrond een groot hek dat met een hoog rasterwerk het geheele tooneel beslaat. Een prieel links op den voorgrond. Men ziet een verlichting à giorno, en vliegen aan het hek. 't Is avond, maar helder licht door de illuminatie.

EERSTE TOONEEL.

HARMEN voor- HANSJE, Boeren en boerinnen achter het hek.

HARMEN (tot het volk achter het hek)

Ja waarachtig, dat begrijp ik nou allemaal best en goed, en voor mijn part, zie daar, al wou je d'r met je heele familie in, bon best zeit de Franschman, maar op m'n woord van eer — en dat geef ik niet ligt — ik kan en mag het niet doen.

EENIGEN.

Kom kom, dat 's maar gekheid!

ANDEREN.

Ben je mal. Toe, toe maar.

(Rumoer.)

HARMEN (schreeuwend)

Maar jelui verstaat geen reden. De Majoor heeft gezeid: Harmen pas jij op, dat het volk niet door het achterhek bij de orangerie naar binnen komt. Ik geef 'en partij zeit de Majoor, voor mijn zoon, nou ie z'n eigen zooveel als verangeliaseerd heeft, zie je, en nou wil ik dat alles ordentelijk en netjes zal toegaan zeit ie; en als nou het volk bij de orangerie zeit ie...

(Algemeen rumoer)

HARMEN.

Nee! niet omdat ie tegen jelui is. Waratje niet! Maar, zeit ie, ze trappen me allemaal de bloemen plat zeit ie, en me dunkt (bij draait zich met het gezicht naar den toeschouwer) als jelui daar nou rustig blijft staan, dan zal je 't best kunnen zien. Als het begint zal ik je wel waarschuwen, en hooren kun je 't allemaal, want de mesjeu van 't vuurwerk heb ik geraden om d'r veel donderpotjes bij te doen, omdat de Majoor een beetje hardhoorig is, weetje; en bij de muziek heb ik zelf een groote trom moeten bestellen. Zonder trom, zeit de Majoor, is muziek geen pijp tabak waard!

EEN BOER.

Dat je ons d'r buiten houdt da's tot daar aan toe, maar je eigen liefde, dat is te erg.

VELEN.

Ja dat is te erg!

ANDEREN.

Dat is gemeen! dat is schande! (Rumoer.)

HARMEN.

Wie zeg je? wie? Schreeuw dan zoo niet. Is Hansje d'r bij?

HANSJE (vertoont zich voor het hek)

Ja Harmen, 't is leelijk van je dat je mij d'r niet inlaat. (half schreiend) Heel leelijk weetje, en ik heb er recht op, recht! ja dat heb ik.

HARMEN (draait zich om)

Recht! Nee, als je zoo begint, dan spreek ik geen woord meer. Recht heb je niemendal Hansje. Zoo lang als ik den Majoor z'n liverei draag, dien ik den Majoor, zie je; dat deed de Majoor ook toen ie (bij neemt den hoed af) toen ie den koning diende; zie, en daarom kan de Majoor niet velen, dat anderen die ook dienen, neefjes en nichtjes voortrekken en anderen op zij zetten. Sakkerbleu, zeit de majoor, dat is neefpotisme, zeit ie; en dat zeg ik ook, weetje — dat zou ik nooit doen weetje?

(Rumoer van het volk.)

HANSJE (luid schreiende boven allen uit)

Nou 't is goed Harmen, heel goed! Als je zóveel nog niet voor me over hebt! (Gillende) Heel goed!!

(Luider rumoer.)

HARMEN (bovenuit schreeuwend)

Jelui bent allemachtig onredelijk. Denk je dan dat ik zelf geen gevoel heb? — Als je me nu allemaal beloven woudt dat je als fatsoenlijke lui d'r buiten zult blijven, dan zou ik — omdat jelui het gemeen vindt, Hansje d'r wel in willen laten, maar...

ALLEN.

Ja, ja, dat spreekt van zelf, Hansje moct er in!

HARMEN.

Goed dan, goed! Maar jelui zult dan ook fatsoenlijk d'r buiten blijven niewaar? Den sleutel heb ik hier, zie je, dus wat het kunnen betreft daar mankeert het niet aan. Nou — alsjeblijft terug dan een beetje. Niet omdat ik je niet vertrouw, daarvan niet... (terwijl Harmen den sleutel in het slot steekt gaat het volk een weinig achteruit) maar omdat, zie je... (Hij opent het hek op een kier) Nou, omdat jij het dan bent, hehehehehe, maar anders... (laat Hansje door.)

HANSJE (wipt naar binnen)

Dat is lief van je Harmen.

(Men hoort van verre een vroolijke muziek.)

Ha! ik hoor de muziek al. (Het volk dringt met rumoer tegen het hek aan.)

HARMEN (van binnen dringt er met den rug tegen)

Nee! dat staat je gemeen! dat is misbruik maken van iemands goedheid. Je kunt daar immers opperbest zien. Kijk maar, daar gaat al een vuurpijl de lucht in, zie je nou wel, net alsof d'r bloemen naar beneden komen. En de muziek, wat weerga, die kun je immers ook hooren. Nou, dring dan zoo niet! Hansje, alla help dan een handje. Wat! Sta jij te lachen? Dat is geheel gemeen van je. Eerst je d'r in helpen en dan nog uitlachen toe!

EEN BOER.

Ja, zoo gaat het! Alla jongens, een loopje!

HARMEN (wanhopend al dringend)

Jelui bent lafaards, weet je! zóoveel tegen één. Als je dringen wilt ga dan naar het hek van den grooten weg: daar staan er twee om jelui tegen te houden; dat zou fatsoenlijk van jelui wezen, maar hier tegen één!

BOEREN EN BOERINNEN.

Een, twee, drie — marsch!

(Ze stooten het hek open, zoodat Harmen vooruitvliegt en op den grond valt; springen lustig het park binnen, lachend en roepend)

Ha, bravo! Vooruit maar jongens. Hier Kaatje! Hier Jansje! enz. (en verdwijnen achter de coulissen links.)

TWEEDE TOONEEL.

HARMEN, HANSJE, OTTO BRIGHT.

De laatste, die mede door het hek is binnengekomen, blijft eenigszins op den achtergrond staan.

HANSJE (luid lachend)

Arme jonge! Lieve hemel, daar lig je nou! Dat hadt je waarlijk niet verdiend met je liefde voor me.

HARMEN (zit op den grond)

Een mooie liefde van jou! dat blijft maar staan, en helpt me niet eens om ze tegen te houwten.

HANSJE (lachend)

Maar als je zoo lachen moet.

HARMEN.

Lachen! je moet niet lachen. Lachen is laf als je geen reden tot lachen hebt.

(Hansje lacht vreeselijk)

HARMEN.

Je lachen verveelt me. (Opstaande) Zodoende zou je me heelemaal gaan vervelen, ziedaar, (haar aanziende) en... en... dat wou ik toch niet graag... hehehehehehe. (Hij begint met Hansje mee te lachen; beiden lachen eindelijk zeer luid, waarna ze elkander kluchtig aanzien.)

HANSJE.

Nou brave jongen, geef jij me dan maar den arm, en laten we net als de anderen, daar ginder bij den vijver een beetje gaan kijken.

HARMEN.

Nee sakkerbleu! rechts uit de flank marsch! zou de Majoor zeggen: wat denk je wel van me? Ik moet op het hek passen; begrijp je dat niet? Nee, dat begrijp je niet aardig kalfsvleeschachtig stervelingetje die men vrouw noemt, hê? (Op Hansje wijzend) Dat zou wat moois zijn om een post te bewaken, zoo'n rok! Marsch, klein vrouwelijk duiveltje, marsch! — Je even in de boutjes pakken? Hehehehehehe dat is wat anders (hij wil haar omhelzen) Maar van mijn post gaan, nooit!

HANSJE (aan zijn omhelzing ontsnappend)

Gelukkig dat een vrouw geen hek is. Maar ik vind je naar, vervelend; náar hoor je, náar! (loopt heen.)

HARMEN (wil haar na, doch wordt door Otto bij den arm weethouden.)

OTTO (met engelsch accent)

My friend.

HARMEN.

Hê, vriend? Je doet me schrikken! Maar zie je, vriend of geen vriend, dat gaat hier wat al te graveelig. Dat hek staat open, maar eigenlijk is het gesloten, versta-je!?

OTTO.

Ik zal gaarne zoo aanstonds dat hek weer uitgaan. Alleen, ik heb you what te vraag.

HARMEN.

Jawel, oui Mesieur, ga jij je gang maar; ik versta je best. Maar als ik vragen mag, wie heb ik 't plesier van — ne...?

OTTO.

Mijn naam is Bright. Yesterday ben ik uit Amerika in Holland aangekomen; en...

HARMEN.

Ah zoo, ben jij d'r een van — die de katoen 'en tijd lang

zoo duur maakten, zal ik maar zeggen? Dat is geen recommandatie hoor-je?

OTTO (geeft hem een stuk geld)

Misschien zal dit beter recommandation zijn. Ik wil maar weinig van you wete my friend. Je zoudt mij met een paar woorden zeer verplichten. Deez avond kom ik met de diligence in this dorp, en hoor dat een trouwfeest wordt gevierd, van een Sir Wilvelde met een Miss Berthold, en...

HARMEN.

Non Mesieur, da's abuis hoor je; die je dat gezeit heeft die had het naatje van de kous ook niet beet. De majoor is wel kort van stof maar zóo gauw! Nee man, trouwen na drie dagen verkeerung dat doen we hier niet te lande.

OTTO.

Dan toch een engagements-festival van een Sir Wilvelde...

HARMEN.

Van Wilsveld om je te dienen.

OTTO

Van Sir Van Wilsveld, met een miss Berthold!

HARMEN.

Dat is te zeggen.... mis.... mis? Nee man, met jufvrouw Laura Berthold. Ken je ze mogelijk van vroeger? Ze zeggen...

OTTO (ziet hem scherp aan)

Ze zeggen...?

HARMEN.

Je kijkt me óók al zoo leelijk aan. Als je tegenwoordig maar even van die familie zegt: ze zeggen, dan trekt de heele wereld — eigen of vreemd — een gezicht als sinjeur de duivel.

OTTO (scherp)

Ze zeggen...!?

HARMEN.

Nou ja, de luitenant zeit, dat ze 'en Engel is, en dat is ze ook. Toen ik haar gister in 't dorp tegenkwam, en den

hoed afnam, toen zei ze: Dag Harmen! Zachtzinnig, vriendelijk; en een snoetje... om...

OTTO.

Heeft zij een moeder?

HARMEN.

Watblief! Ze zou geen moeder hebben! Welzeker, de ouwe mevrouw.

OTTO (eenigszins getroffen)

Zij woont in het dorp niet waar?

HARMEN.

Jawel, het tweede huis aan dezen kant, waar die groote kastanje over de schutting van den tuin hangt.

OTTO.

Zóo! Maar dezen avond is zij hier?

HARMEN.

Ja! wis en drie! En dat zal van avond nog wel een knutenflickertje mee maken ook! Geen wonder dat zoo'n oudje plezier heeft als er zoo wat opruiming komt: nommer één van de twee. (Oude onaangenaam getroffen, weerdoudt zich. Harmen vervolgt) Maar die andere jufvrouw...

OTTO (ziet met vorschend gelaat in het rond)

Die andere jufvrouw?

HARMEN (treedt achteruit)

Ja maar, je kijkt me zoo raar in de rondte. Ik begrijp me eigenlijk niet waarom jij — met je permissie — me hier komt ophouwen? Zeg, wát ben je eigenlijk van je handwerk, hè?

OTTO (stopt hem een geldstuk in de hand)

Een katoenkooper misschien. Die andere jufvrouw?

HARMEN.

Nou wat die oudste juffer betreft, praatjes zijn praatjes, en van die rijende artillerist wil ik niet spraken, maar dat ze een stootkant aan d'r japon heeft, dat verzeker ik je. Bats hoor, ontevreeje mameur, ik heb er genoeg van.

OTTO.

Zij is ook hier?

HARMEN.

Nee! waratje niet! Sinds de rijende artillerist, of ik weet niet wat, gaat ze zelden van honk, en zuur ziet ze — zuur! (Geheimzinnig) Weet je wat Hansje me zei — dat was gisteren — dat ze eigenlijk een ingekankerden haat heeft aan al wat een baard draagt! — Nee, dat heeft jufvrouw Laura niet, die is...

OTTO.

Die is...?

HARMEN.

In een woord die is het liefje van den luitenant; en m'nheer Baks, die haar vroeger onder den hoed keek, je kunt begrijpen dat ie nou net precies rondloopt als een haan zonder staart; anders een best mensch!

OTTO.

Zoo.

HARMEN.

Ja, dat zal waar wezen. Ik en 'en ander we zouwen jaloersch zijn, maar hij — hij verheugt zich in jufvrouw Laura's geluk. (Links achter de coulissen wijzend) Zie je — daar, bij die brandende pekton, daar gaat ie juist met de ouwe mevrouw aan den arm. Ja, voor die menschen is ie 'en Engel; hij onderhoudt ze, om zoo te spreken heelemaal.

OTTO.

What! hij die niets bezit!

HARMEN.

M'nheer Baks niets bezitten! Mooie grap! Zeggen ze dat in Amerika?

OTTO (wendt zich af)

Ik meen... of die oude dame niets bezit?

HARMEN.

Nee, die onderhoudt ie met de dochters er bij.

OTTO (snel)

Je liegt!

HARMEN (verschrikt)

Nou, dan doe ik het in commissie. De menschen praten dikwijls zooveel, zonder dat je precies het rechte hoort. Maar één ding is zeker, namentlijk: dat de oude m'nheer Bert-hold van verdriet is gestorven over een gemeen sujet van een zoon die hem bestal, die een valsche speler was, en als soldaat bij de Japannezen in de Oost of West — daar wil ik afwezen — heeft dienst genomen.

OTTO.

Ellendeling!

HARMEN (ontsteld)

Hê!!!

OTTO.

Ik zeg dat was een ellendeling! (Somwijlen — als vreest hij dat iemand hem zal bemerken — ziet hij in het rond.)

HARMEN.

Nou dat zegt 'et heele dorp. — Maar wat kijk je toch raar in de rondte. Als ik je zoo zie gluren, dan... dan... je moet me niet kwalijk nemen — ik ben ijselijk goed van vertrouwen, dat is waar, maar gek ben ik in 't geheel niet.... Als je soms een dief of stille-verklikker bent, dan verzoek ik je om ons van avond alsjeblieft ons plesier niet te benemen, dat zou den Majoor ijselijk hinderen. Je begint me zoo wonder Koeterwaalsch uit de oogen te zien... en... (wijst naar het hek) als je me nou één plezier wilt doen dan moest je, hê... zoo goed zijn om...?

OTTO.

Lafaard! waarvoor zie je me aan? Maar je hebt gelijk. Het verwondert je dat een vreemdeling naar personen vraagt, die hem geen belangstelling kunnen inboezemen. Luister: (zacht) Ik heb een oude schuld met die menschen te vereffenen, een schuld van vroeger jaren, en...

HARMEN.

A zoo!

OTTO.

En zoek nu naar een gunstig oogenblik om ... (verandert van toon) Ben jij een babbelaar?

HARMEN.

Ik, goeie hemel! Ik zeg nooit meer dan ik kwijt wil wezen.

OTTO.

Zoo! Kun je zwijgen?

HARMEN.

Heelemaal zwijgen...? Nooit geprobeerd; voor de vaste waarheid niet durven zeggen, maar...

OTTO (laat hem een beurs zien)

Wanneer ik je dit tot belooning verzekerde.

HARMEN.

Zooveel dagen als je wilt, met de nachten er bij.

(Muziek van verre; straks hoort men de canonnades van een vuurwerk. Intusschen schrijft Otto in een zakportefeuille; scheurt het blad er uit, en vouwt het. Harmen ziet naar de zij van het vuurwerk.)

HARMEN.

Ze beginnen vroolijk te worden. Hoor eens, de donderpotjes ook. Een mooi licht van verre. Kijk, kijk, daar staat ze, daarginder in dat licht.

OTTO.

Wie?

HARMEN.

Wel jufvrouw Laura, aan den arm van m'nheer Eduard.

OTTO (ziet naar de aangeduide plaats)

Zij! Het kind van dertien jaren!

HARMEN (lacht)

Nog al 'n aardig kindje van dertien jaren; achttien meen je. — Zie, ze komen dezen weg af.

OTTO (geeft hem haastig het briefje)

Hier, neem aan! Je zult het haar overhandigen; maar zwijgen! Versta je! Morgen avond, juist op dit uur kun je de belooning ontvangen.

HARMEN.

En dus...je...?

OTTO.

Je geeft haar het briefje in alle stilte, en zegt aan niemand what daarvan....

HARMEN.

Nou dat belooft ik je, op m'n woord van eer, en dat geef ik niet ligt...

(Otto gaat naar den achtergrond; staart in de richting van waar Laura en Eduard naderen, en verdwijnt buiten het hek.)

VIERDE TOONEEL.

EDUARD, LAURA, HARMEN.

EDUARD tot HARMEN.

Wat doe jij hier?

HARMEN (onderdanig)

Op het hek passen, om je dienen Luitenant.

EDUARD.

Daar dien je niemand mee. Contrarie! Het volk is van alle zijden het park binnen gekomen; en het heeft gelijk. Ga jij maar kijken ook!

HARMEN.

Och kom luitenant. (Trekt Laura aan haar japon. Zacht) Jufvrouw Laura.

EDUARD.

Wat wil je?

HARMEN.

Niets luitenant; niefs niemendal. (Zacht als voren) Pstt, hum hum.

LAURA.

Hadst je me iets te zeggen, vriend?

HARMEN (zoekt haar te vergeefs het briefje te geven)

Te zeggen... nee nee. Maar re...

EDUARD (gebiedend)

Ga naar de overzij van den vijver; misschien kun je daar met dienen behulpzaam zijn.

(Harmen trekt de schouders op, en vertrekt schoorvoetend, telkens omziende.)

VIJFDE TOONEEL.

EDUARD en LAURA.

Nemen plaats op een bank voor het prieel. Later Baks, die hen van verre bespiedt.

EDUARD.

Mijn Engel, eindelijk eens alleen!

LAURA (vlijt zich aan zijn borst. Met gevoel)

Mijn lieve Eduard!

EDUARD (drukt haar aan 't hart)

O Laura, herhaal mij dat woord, wat klinkt het zoet beste Laura!

LAURA (de oogen tot hem opslaande, met verrukking)

Mijn vriend, mijn lieve vriend!

EDUARD.

Ja, ja, je vriend, je vriend voor eeuwig. En toch! ons gevoel staat hooger Laura, wij beminnen elkander. Sinds weinige dagen weten we wat dat zeggen wil te beminnen nieuwe? O! ik geloofde niet dat de liefde zoo onbaatzuchtig was, want ja, je gelukkig te maken mijn aangeboden, dat is mijn grootste, mijn eenige wensch! En dan, zal dan Laura ook met haar Eduard gelukkig zijn...?

LAURA (legt de hand op zijn schouder)

Mijn lieve, hoe kun je dat vragen!

(Muziek van verre. Vooral achter de coulissen en zeer zacht. (*))

EDUARD.

Nee, ik vraag je niets, mijn lieve kind; ik weet wel dat

(*) Muziek: "Laura's melodie uit Emma Berthold" van den heer Leurs. Uitgave van den heer Nijgh, te Rotterdam

je het zijn zult: ja, want mijn adem zal de koude lucht verwarmen die je verkleumen kon, en mijn hand zou dat lief gezichtje beschutten willen voor de hette der zomerzon. — Ja Laura! maar...

LAURA.

Maar...

EDUARD.

Je kent de wereld niet Laura, maar ze is boos — ja, somwijlen, wanneer je zweeft in den hemel der reinste zaligheid dan juist tracht zij je boosaardig te bewijzen dat je ongelukkig bent; en dan, dan — indien men twijfelt...

LAURA.

Eduard, ik begriip je niet. Hoe! ik zou gelooven moeten ongelukkig te zijn wanneer ik je mijn lieve Eduard mag noemen?

EDUARD.

Engel! nee nee! Aan Eduards liefde en trouw zal Laura nooit twijfelen! En Laura's trouw...? (Snel) Maar immers die staat vast, onwankelbaar vast als een rots in de zee. (Hij legt de beide handen op haar schouders; ziet haar in de oogen) O blauwe reine hemel waar ik in lees; mijn aangebeden kind! Mijn lieve kleine vrouwtje!

LAURA.

Ja Eduard, je lieve kleine vrouwtje.

EDUARD.

Maar dat scheiden! O, als ik zwerven zal op de breede zeeën van strand tot strand, zul je dan óók gelukkig zijn, mijn eenig kleinood?

LAURA.

Ja, want dan zal ik aan je denken, en naar je verlangen, altijd naar je verlangen mijn Eduard.

EDUARD (omvat haar)

En als je dan hoort van een bloedigen oorlog in verre streken, en in verbeelding de kris van den kleurling ziet gericht op mijn borst?

LAURA.

Dan zal ik aan den sterken arm denken die mij nu omvat, en ik zal hem de kris zien wegslaan uit de hand van dien woestaard, en ik zal mijn Eduard toejuichen. Ja, mijn alles!

EDUARD (somber)

Maar als toch die dolk of een woedende storm...?

LAURA (snel)

Nee, nee! dat zal en mag niet gebeuren! God zal je beschermen Eduard, dat wil ik bidden, dat gelooven en hopen, mijn lieve vriend!

EDUARD (sluit haar vaster aan 't hart)

O Engel op aarde mij van God gegeven! En zal ik je lief hebben — ik! ja, ja voor eeuwig! dat zweer ik je!

LAURA.

O de schoone melodie die ons van verre in de ooren klinkt zal mijn geuegen niet ontgaan; zij is gewijd door dezen stond mijn Eduard. (Snel opziende) Maar, laat ons nu gaan! Men zal ons gemist hebben, of al wachten misschien...

EDUARD.

Ja kom dan Laura, kom! O avond vol reine zaligheid!

ZESDE TOONEEL.

EDUARD, LAURA, BAKS.

BAKS (die hen te gemoet komt)

Wees niet toornig op mij mijnheer Van Wilsveld, lieve zuster, dat ik uw onderhoud voor een oogenblik kom storen. Ik zag u van verre, door het geboomte, hier met u beiden alleen, en ziet ge, toen voelde ik het oogenblik gekomen, om u te zeggen waartoe mij tot nu toe de kracht ontbrak; — maar 't geen ik reeds toonen wilde met mijn tegenwoordigheid op dit... verlovingsfeest...

EDUARD (bewogen)

Mijnheer Baks!

BAKS (bewogen)

O noem mij Casper, eenvoudig Casper. Immers u zult de echtvriend van mijn lieve zuster zijn. (Hij drukt de hand voor de oogen.)

LAURA.

Goede broeder, je verheugt je zoo innig in mijn geluk nieuwjaar? Zie, en nu ben ik gelukkig Casper.

BAKS (ziet haar aan)

Zoo, mijn kind, ben je dat in waarheid? Ja ik zie het! En dat kan niet anders; waar Laura naar waarde wordt geschat, daar zal een paradijs voor haar voeten bloeien. (Tot Eduard) Broeder! Vergun mij u zoo en niet anders te noemen — ik wilde u (hij drukt weer de hand voor de oogen) gelukwenschen uit den diepsten grond van mijn hart. 't Is een parel die u zal toebehooren. O! blijf dat kleinood waardeeren, altijd zoo als nu! U bent jonger dan ik, en de ervaring heeft mij veel, smartelijk veel geleerd. Sta mij dus toe, u een enkel woord te zeggen in het belang van mijn dierbare lieve zuster. Broeder, een droeve geschiedenis is er aan het huis van mijn brave trouwe pleegmoeder verbonden.

EDUARD.

Ik ken haar mijnheer Casper.

BAKS.

De wereld heeft er helaas, maar al te dikwijls haar moordend venijn uit gezogen. (Zachter) Och geloof haar dus niet, wanneer zij op anderen toon van uw Laura spreekt dan zoo als zij verdient, die reine onschuld, die blanke lelie! Luister naar geen stemmen van buiten, maar lees in haar blik en vertrouw alleen uw oogen, uw oogen geheel alleen.

LAURA.

Casper, waartoe?

BAKS (drukt de hand voor de oogen iets zachter)

Laura het geldt je huwelijksheil. Besef je dan niet dat er venijn is te zuigen uit de liefde die ik je toedroeg en die men zeide dat door Laura werd beantwoord. Maar genoeg, genoeg mijn zuster, mijn broeder. God zegene u!

LAURA EN EDUARD.

Casper!

BAKS (kalm)

Dank, dank! Gaat nu, gaat! Men zal je missen. Ik blijf hier eenige oogenblikken alleen. (Droevig) Mij... mij mist niemand op de wereld!

LAURA (in 't heengaan)

Arme broeder!

(EDUARD EN LAURA vertrekken)

ZEVENDE TOONEEL.

BAKS, daarna HARMEN en HANSJE.

BAKS (ziet Eduard en Laura na, blijft een oogenblik in gepeins op den voorgrond staan; roept dan links tusschen de 1ste coulisse)

Hei, pst! hei!

HARMEN (een weinig beschonken — doch zelden waggelend — met Hansje aan den arm. — Tot Baks)

Meen uwe mijn, m'nheer Baks? Ikke en Hansje wekuiëren zoo'n beetje; daar doet een mensch geen kwaad aan. Maar ik zeg tegen d'r, dat briefje lezen dat doe je niet; dat gaat je niemendal aan! Ik zelf, zeg ik, heb het niet gelezen, want als iemand z'n woord van eer geeft, dan houdt ie z'n mond, al kwam z'n eigen vrouws vader of de keizer van Moscou in eigen persoon.

HANSJE.

Kom ik weet niet wat je bazelt! je hebt te diep in 't glaasje gekeken.

HARMEN.

Ik — nee dat weet je wel beter, klein pijpenpeutertje; een glas heb ik heelemaal niet gezien, De Majoor zei: Harmen help de dames eens inschenken zaidie; en dat heb ik gedaan, en toen ik dat gedaan had, toen heb ik een leege flesch die bij abuis nog vol was aan m'n mond gezet, en later in de sloot gesmeten; zie je (lachend) omdat ze d'r niet overvallen zouden.

Wijn smaakt toch beter als bier hè! Maar, als je denkt dat ik dronken ben, dan ben jij zelf ook dronken, hoor je. Ja ik zie je heel best, o-jé, net zoo goed als anders; en dat is m'nheer Baks. Leve m'nheer Baks, al dat ie leelijk is als de nacht!

H A N S J E.

Stil toch, ezel!

H A R M E N.

Wát stil. Leve m'nheer Baks, zeg ik, die heeft me straks die abuis leege flesch zelf bij abuis gegeven, en gezeid: jij zult ook wel een mondje vol lusten. Leve m'nheer Baks!

B A K S.

Man, je bent dronken.

H A R M E N (wijst op Hansje)

Kom dat zeit zij ook! Maar ik weet weerga's goed wat ik doe, hoor! (Slaat Baks op den schouder) Jij bent een goeie kerel hoorje, dat zeit Dirk uit De Postwagen ook; 'en heele fideele, leelijke roiale kerel; 't spijt me voor je van de jongejuvrouw; op m'n woord van eer; en wat die ander van d'r hebben wil dat weet ik niet, en dat gaat me ook niet aan, dat kan me niemendal'schelen, niet zóoveel zie je; en dat briefje, dat kan me ook niemendal'schelen; maar den mond houwen zal ik, daar heeft ie m'n woord van eer op, en dat geef ik niet ligt.

B A K S.

De man die hier straks in het park wilde dringen, en dien jij weer zoo ferm buiten het hek hebt gejaagd, die gaf je een briefje, is het zoo niet?

H A R M E N.

Ja, ... ik heb hem behoorlijk d'r buiten gewerkt, dat belooft ik je; ze zullen Harmen niet krijgen hoor-je!

B A K S.

Een briefje voor jufvrouw Laura Berthold nieuwjaar? Ik zag dien man toevallig; een leelijk gezicht!

HARMEN.

De duivel in eigen persoon.

HANSJE.

Och Harmen, wees stil.

HARMEN.

Net zoo lang als ik er plesier in heb, hehehehehe. (Hij pakt haar) Maar lezen zul je het niet. — Nee kleine kleuter, met je bloedrooie kralen om ja die zie ik óók best; nee, lezen zul je het niet.

HANSJE.

Nou ik begrijp er niets van; maar ik vind je raar en vervelend, en, als je nóg eens zoo draaierig bent dan laat ik je loopen, hoor je. Piet heeft nog altijd zin in me, weet je!

HARMEN.

Begin niet zoo sikkeneurig Hansje, dat is niet plesierig als je in zoo'n opgemonterde stemming bent als ik. Maar laten lezen, nee! ofschoon ie eigenlijk alleen heeft gezegd: zwijgen! versta-je? dat zijn z'n eigen lichamelijke woorden, zwijgen!

BAKS.

Harmen je verkeert buiten je schuld, en ook buiten de mijne, want ik meende waarlijk dat die flesch bijna leeg was...

HARMEN.

Vol man! tot aan den hals toe vol!

BAKS.

Buiten je schuld verkeer je in een opgewonden toestand, en zoudt dingen kunnen doen die je in de grootste ongelegenheid konden brengen. Van een wild vreemde — wiens uiterlijk niet veel goeds zegt, neem je een briefje aan om het aan de beminde van Mijnheer Eduard, een Zee-Officier die de zoon van je meester is, te overhandigen. Harmen bedenk eens

HARMEN (beteuterd)

Zeg, je moet me niet draaierig maken. Je bent waarachtig een beste leelijke roiale kerel, op m'n woord van eer, maar als m'nheer Eduard begint, dan is ie dolks en sabels, weetje, en ik zou om de dood niet willen dat.... Hansje waar ben je? Als jij de goedheid woudt hebben hê, om dat briefje.... hê? Hier is het, zie, 't is maar een onooglijk briefje, niet eens toegelakt; op z'n Amerikaansch, weetje — in de katoen! zieje — Als jij het haar gaf hê? Maar zonder een woord te spreken, want, als d'r iets van uitlekte, dan verstootte ik je, net als de man van Genoveva op de muur in De Postwagen. Ja dat deê ik, en anders deelen we, zieje, en dan zullen we d'r samen morgen avond 'en leege flesch voor drinken, en....

BAKS.

Harmen, het spijt me dat je als man niet ferm genoeg bent om, zelfs na het gebruik van een enkel glas wijn....

HARMEN.

Geen glas man! geen glas!

BAKS.

Ik meen Harmen, dat je niet zoo verstandig bent om te begrijpen dat misschien het welzijn van twee menschen van de bezorging van dat briefje afhangt. Misschien is de inhoud van een aard, dat het overhandigen er van een misdaad wordt; misschien....

HARMEN (angstig)

En misschien... misschien is 't niemendal hê?

BAKS.

Het geluk van jufvrouw Laura en den zoon van je meester, ligt mij na aan het hart, en ik verwacht van Harmen, dat hij als een braaf man en een trouw dienaar zal handelen. Jij moet weten Harmen of de inhoud van dat briefje gepast is of niet. Als je dronken waart dan zou ik zoo niet spreken, maar ofschoon je wat vroolijk bent, je hebt toch gezonde hersens niewaar?

HARMEN.

Nou, daar mot je om kommen! Present hoor!

BAKS.

Welnu, zie onheilen te voorkomen.

HARMEN.

Ja wel precies! Maar zwijgen, op m'n woord van eer!

BAKS.

Lees eerst het briefje. Wanneer de luitenant....

HARMEN (angstig)

Jawel — weetje — maar... (hij neemt het briefje) Als ik dan toch zwijgen moet — op m'n woord van eer.... En — hij had zoo'n groote zwarte baard hê?

HANSJE.

Als de Majoor je eens wegjoeg Harmen! Mijnheer Baks heeft gelijk.

BAKS.

En de luitenant! Hij zou woedend kunnen worden.

HARMEN.

Ja, wat het kunnen aanbelangt; hier heb ik het briefje; en lezen kan ik het zoo goed als een professor. (Het briefje inziende) Maar die letters dansen alsof ze duizelig zijn; en dan amerikaansch-potlood-geschreven-schrift; daar zijn wij Hansje, op de school ook niet bij groot gebracht. Nee, dat is hotten-totsch. (Lezend) Mejuf-juf... zie die letters draaien je telkens den nek toe; da's bespottelijk; zie, bespottelijk!

BAKS.

Man, de zaak is ernstig, hoog ernstig!

HARMEN.

Ernstig, Jawel, jou geloof ik; jij bent een fideele leelijke roiale vent, hoor je. Staat er wat ernstigs in? Jij kunt óók zwijgen hê? En m'n marmotje net zoowel? Nou zeg, wat staat er dan? maar je mot 'em op den kop houwen, want die

letters dansen ten ondersten boven. Wat staat er dan — zeg? (Baks wil hem het briefje afnemen.) Nee! uit m'n vingers geef ik het niet; nee!

BAKS (leest, Hansje ziet er mede in)

Mejufvrouw!

Ik heb geen vrede aleer ik met de weduwe van uw vader, een belangrijke eereschuld heb vereffend. Alleen aan u kan ik mij vooralsnog verklaren. Ik bid u om een onderhoud. Morgen avond ten 9 ure hoop ik u in uw moeders tuin te vinden! Slechts de brenger dezer regelen kan iets vermoeden van 't geen ik u bij dezen verzoek. Vertrouw 'hem uw antwoord, indien gij een ander uur wenschte, hij schijnt een eerlijk man te zijn. De zaak is van het grootste belang.

HARMEN (heft het briefje omhoog)

Zie je wel: een eerlijk man! en al soeselt hij wat, hij zal het briefje nu ook zelf aan jufvrouw Laura geven. (Tot Baks) En jij, je bent waarachtig een brave leelijke roiale kerel, maar je kunt op m'n woord van eer, soms zoo'n gemeen bakkes zetten.

HANSJE.

Harmen, Harmen! ben je razend! Och m'nheer Baks, neem het hem toch niet kwalijk?

(Men hoort van verre muziek. — Een marsch.)

HARMEN.

Och kom m'n doppertje! (tot Baks) Dat nemen wij mekaar niet kwalijk, is 't wel? Maar als je nu denkt dat ik dronken ben, dan zul je ver — ver — wonderd staan te kijken. (Hij draait zich om) Voorwaarts, rechts uit de flank mar... Jandorie daar komen ze aan! Zijn ze dat niet allemaal zeg? Ja, jawel. De muzikanten voorop, en de ma-ma-joor — zeg — hou me een beetje vast Hansje. Maar nee, als de Ma-joor me ziet — Mar-s-ch! (Hij loopt zoo snel mogelijk naar het hek en posteert er zich voor, met de hand aan den hoed. Hansje trekt zich terug.)

ACHTSTE TOONEEL.

De vorigen, de MAJOOR, MEVR. BERTHOLD, EDUARD,
LAURA, HEEREN, DAMES, BOEREN, BOE-
RINNEN, MUZIEKANTEN.

De muzikanten — in blauwe jassen — gaan voorop, gevolgd door den Majoor gearmd met Mevrouw Berthold; Eduard gearmd met Laura; verder de Heeren en Dames, paar aan paar achter elkander. De boeren en boerinnen verspreiden zich op den achtergrond. — Terwijl de stoet van de linkerzijde opkomt en langs het hek naar den achtergrond marcheert, commandeert de Majoor met opgeheven stok.

MAJOOR.

Met de rotte rechts, rechts om! — Voorwaarts, marsch! (Midden op het tooneel gekomen) Rechts uit de flank! rechts om! Marsch! (Wanneer de muzikanten tot aan de zijcouliassen ter linkerzij zijn gekomen, schreeuwt de Majoor) Halt! front! (Zoodra de muziek rwijgt, treedt hij naar voren. Lachend) Hahaha dat is de eerste militaire manoeuvre met dames die ik gecommandeerd heb. Hier aan het achterhek bij de oranje moeten we halt maken Mevrouw. Je ziet wel aan die kleine verlichting en aan de banken die ik hier plaatsen liet, dat het mijn lievelingsplekje is. Toen ik hier voor 't eerst kwam zei ik aanstonds: Sakkerbleu wat 'en uitzicht! en ik liet er een prieel zetten. Maar ik dacht ook: Verdord, als mijn lieve ranke Fannytje geleefd had, dan zou ze hier in de ruimte cito een bal champêtre georganiseerd hebben, al had ze ook een boomtak tot cavalier moeten nemen, dat kleine ding! (Tot de muzikanten) Jelui mannen, op zij een beetje! Zoo, dáar! (Tot den muzikant met de turksche trom) Maar jij, je aait over dat ding alsof je bang bent 'em zeer te doen. Wat harder versta je, dat we 'm hooren kunnen, 'en keer of wat extra dat neem ik voor mijn rekening. (Luid) A la galoppade! (Noodigt Mevr. Berthold.)

MEVROUW BERTHOLD (hoo'dschuddend)

Maar m'n lieve Majoor!

MAJOOR.

Wát blif je...?

MEVROUW BERTHOLD (luider)

Op mijne jaren...!

MAJOOR.

Jaren! Met je permissie Mevrouw, ik ben geen half jaar jonger, en als het er op aankomt dan neem ik de viervoet weer onder me, en maak de eerste expeditie de beste mee dat het huilt en kraakt. Met alle respect Mevrouw, je stelt je zelf op non-actief, en dat zijn wij militairen niet gewoon. Wij vechten totdat.... Maar sakkerbleu, als er zoo'n Luder in 't spel komt, zoo'n pedant chicaneur die je den voet ligt uit pikanterie... uit! — uit! — dan... Ala kerels blaas op! (Noodigt Mevrouw Berthold tot den dans.)

MEVROUW BERTHOLD.

Nee, waarlijk, ik zal niet dansen.

MAJOOR.

Wát bliefje? Walsen? (Luid) La Valse! (Eduard en Laura naderen den Majoor.)

LAURA.

Majoor, Mama houdt niet van dansen, zij wil liever...

EDUARD.

Laat Mevrouw Berthold liever wat rusten in het prieel. (Tot Mevrouw B.) Ik vrees dat u al wat vermoeid zult zijn lieve Mevrouw?

MEVROUW BERTHOLD.

O Eduard, je bent wel goed. Ja waarlijk ik ben wat vermoeid.

MAJOOR (tot Mevrouw B.)

Neem me niet kwalijk! Vrijheid-Blijheid! (Hij geleidt haar naar het prieel) A la Valse! (Zacht tot Mevrouw B.) Er is een aardigheid in 't zout. Ik houd van aardigheden! Ja, al willen ze den ouden Majoor er ook onder hebben, geen nood, hij blijft vroolijk en opgeruimd, en zal ze toonen dat hij nog kras is. Sakkerbleu! à la Valse!

(De muzikanten op het tooneel spelen een Wals. Algemeene dans; de verloofden voorop. Inmiddels heeft Baks die terzij van het prieel stond, de aandacht van Mevrouw B. tot zich getrokken. Terwijl de Majoer de maat slaat en de dansenden met de oogen volgt, steekt Mevrouw B. de hand aan Baks toe, die hij ijlings met zijn beide handen vat, en zoo, haar teeder aanziende, bij haar blijft. — Wanneer de dans is geëindigd staat het jonge paar juist in het midden van het tooneel. Terzelfder tijd heft de

MAJOOR den stok en schreeuwt:

UIT DE ORANJERIE! (Terstond komen drie bevallig gekleede danseressen met bloemkorfjes in de hand van de linkerszijde op, en dansen, een gracieuse pas de trois, terwijl ze bloemen vóór en rondom de jongelieden strooien.)

MAJOOR (te midden van den dans en boven de muziek uitschreeuwend)

Wat zeg je d'r van hé!? Dat heet een zuivere verrassing niewaar? Bravo! bravo! — Je doet het netjes, hoor! Als m'n ranke Fannytje leefde en jelui zoo zag, dan zouwen d'r voetjes gepopeld hebben. Sakkerbleu! (Tot de muzikanten) Blaas dan beter kerels! Ze moeten je toch hooren kunnen! (schreeuwend, en weer met den stok in de hoogte) VUUR! — (Op hetzelfde oogenblik wordt het park met bengalsch vuur verlicht en knallen er eenige geweerschoten) Nou hoe keur j'em!? Hahahaha! Leve de jongelui!

A L L E N.

Leve de jongelui! Hoerah! Leve de jongelui!

(De danseressen staan in een groep om Laura en Eduard. De muziek zwijgt.)

EDUARD (tot de gasten)

Dank, dank, lieve vrienden!

LAURA.

Dank, dank!

EDUARD (schudt den majoor de hand)

Beste Vader!

LAURA (geeft hem mede een hand)

Mijnheer Van Wilsveld!

MAJOOR.

Noem je me MAJOOR, klein kleutertje? PAPA hoor je, PAPA! want twee maanden duurt het niet meer, dat verzekert ik je. We zijn wat driftig gebakerd. (Tot de danseressen) Nou, jelui hebt je prachtig gehouden hoor. (Tot de gasten)

Jawel, van het tooneel uit de stad. Als 't goed zal wezen dan ontziet de majoor niemendal! (Tot de danseressen) De baas zal zorgen dat je nou in de oranjerie wat voor 't mes krijgt; en als je gefourageerd hebt, dan brengt Casper je met de mandenwagen weer naar stad. Ingerukt, marsch! (De danseressen nijken en vertrekken.)

MAJOOR.

Snaaksch volkje op de beenen! — Komaan vrienden, nu een kleine versterking binnenshuis. Voorwaarts! de muziek weer voorop!

BAKS (treedt met een papier in de hand, snel op den majoor toe)

Mijnheer Van Wilsveld, ik aarzel; maar... er ligt mij iets op het hart. Ik heb...

MAJOOR.

Ah! mijnheer Taks, niewaar? Bedoelt u MIJ...?

BAKS (luid)

Mijn naam is Baks, mijnheer Van Wilsveld. — Hier op dit heerlijke plekje, onder Gods prachtige starrenhemel, wilde ik zoo gaarne...

MAJOOR.

Wát blief? Wou je muziek? (Tot de muzikanten) Muziek!

EDUARD (zeer luide, terwijl allen nader komen)

Onze vriend schijnt een woord te willen spreken vader. (Tot de muzikanten die beginnen willen) Geen muziek!

MAJOOR.

Zoo, best! (Tot de muzikanten) Hoor je dan niet? Muziek!

EDUARD (geeft een teeken dat de muzikanten stil zullen zijn; beduidt den majoor even te gaan zitten, en noodigt met een vriendelijk gebaar Baks uit om te beginnen.)

BAKS (met een papier in de hand, reciteert)

1.

Naar 't vaderland hield hij den steven gericht,
En 't blanke duin blonk hem blij in 't gezicht;
Der golven stroom bracht hem aan veilige ree,
Doch niet voor immer, straks roept weer de zee.

2.

Straks roept weer de zee! Maar toch, niet droevig alleen
 Zal hij weer rondzwalken, met stil gewezen.
 Ginds vond hij een Engel, en bleef ze op de ree,
 Bijéén zijn hun zielen, te land — ter zee.

3.

In 't duin roept zij: „Ik min u mijn Eduard!“
 De zee ruischt weerom: „Voor u klopt mijn hart!“
 „Mijn Laura ik voer u naar 't verre strand mee,
 „Al slaapt ge ook in 't duin, wijl ik wieg op zee.“

MAJOOR (luid tegen Mevrouw B.)

Alleraardigst! Maar wat zwak van borst hé?

MEVROUW BERTHOLD.

Ik bid u Majoor.

BAKS (vervolgt)

4.

Zoo klinkt het: „Vergeeten zal ik Laura niet!“
 Haar eeuwig beminnen? Dát smeekt mijn lied.
 En dan — als haar zucht vliedt naar 't oosterstrand,
 Dan bidt mede een broeder in 't Moederland!

EDUARD.

Casper, beste Vriend! Ja, we zullen broeders zijn.

LAURA.

En ook jij Casper, je zult gelukkig wezen niewaar? O
 dank, dank!

(Baks drukt hunne handen, en gaat dan naar Mevrouw Berthold die is opge-
 staan en hem de beide handen geeft)

MEVROUW BERTHOLD.

Casper, m'n zoon!

MAJOOR (tot Baks)

Ik maakje mijn compliment Mijnheer Taks! Leve Mijn-
 heer Taks!

ALLEN.

Leve Mijnheer Taks! Leve Baks! Leve Casper!

MAJOOR.

Ja jeui verzenmakers hebt altijd een schreefje voor. Zoo had ik in 't jaar 30 een oppasser bij 't regiment, een lap van 'en kerel; maar verzenmaken kon ie, zoo had je 't nooit beleefd; 't was 'em net hetzelfde of 't op de jenever of op de matigheid was. Enfin! toen ik de Willemsorde in het vuur had verdiend — waar ze me zoo mooi voor beloond hebben! — toen maakte ie 'en gloeiend vers van drie bladzijden lang op „moed, beleid en trouw“ en 's anderendaags stal ie me drie zeeuwen uit de beurs. In de doos moest ie, dat begrijp je, maar 'en duivelsch glad vers op de Prins bracht 'em weer in den zadel. (Tot Baks) Nou sans comparaison sakkerbleu, dat begrijp je. — Maar straks aan tafel, dan zul je nog wel zoo'n aardigheidje hebben; ik reken er op. Ja ja m'nheer Taks.

EDUARD (gaat op den Majoor toe, en zegt hem luid op gedempten toon)

Die vergelijking! Wat hij zeide was ernst, hooge ernst.

HARMEN (is inmiddels Laura van terzij genaderd; trekt haar aan de japon, en fluistert)

Jufvrouw Laura.

LAURA (ziet verast om.)

HARMEN (stopt haar het briefje van Bright in de hand)

Dit briefje. Stil! (Legt den vinger op den mond) hm! hm! (Laura neemt voorzigtig het briefje aan, en verbergt het.)

MAJOOR (die de schouders heeft opgehaald)

Waarom spreekt ie dan ook zoo zacht, als er lui zijn die indertijd de kanonnen hun verzen hoorden reciteeren. (Hij treedt haastig op Baks toe, klopt hem op den schouder) Als ik wat gezegd heb dat je hindert, pardon hoor! 't Was goed, dat vers van je, waarachtig goed hoorje! Maar de oude Majoor slaat wel eens door; ja, daar kon m'n ranke fijne Fannytje zoo dikwijls een kleur om krijgen. En dat hebben ze aan oorlog ook ondervonden, toen ze me, sakkerbleu...! Maar dat is tot daarentoe. Hier is mijn hand kameraad; 't eerste vers dat de oude Majoor maakt zal zijn op den dich-

terlijken broeder-titulair van zijn aanstaande lieve dochter. Leve de dichter! Muziek!! (Er volgen luide bijvalskreten), En nu voorwaarts, marsch, naar de bataille waar geen ander bloed stroomt dan het edele druivennat! Met je permissie m'n waarde gasten. Mevrouw Berthold mag ik 'tpleisier hebben? En-avant Marsch!!

(Terwijl de gordijn valt speelt het orchest een geanimeerde marsch, en vertrekt men met vroolijk rumoer, in dezelfde orde als men gekomen is.

DERDE BEDRIJF.

VIERDE AFDEELING.

Kleine kamer in de woning van Mevrouw Berthold.

EERSTE TOONEEL.

EMMA, LAURA.

Emma zit; Laura staat achter haar.

LAURA.

Ja Emma, 't was een heerlijk feest. O ik geloof niet dat er ooit zulk een feest werd gevierd. Alleen dat jij er niet bij waart beste Emma, dat heeft me bedroefd, jij die zoo hartelijk deelt in mijn geluk.

EMMA (zonder op te zien)

Deelen in je geluk! ja, dat weet God!

LAURA.

O Emma, Eduard bemint me zoo vurig.

EMMA.

Zóo! Vurig!? Indien dat waar is, dan vrees ik...

LAURA.

Wat lieve Emma?

EMMA.

Niets! Is het mijn schuld dat ik nog altijd twijfel aan mannenliefde? (Zij slaat de hand aan het hoofd) O!

LAURA.

Dat ik Eduard lief heb, 't heeft de oude wond weer bij je doen opengaan, en...

EMMA.

Nee! ik heb van nacht niet geslapen.

LAURA.

Juist, omdat de wond aan 't bloeden was lieve zuster.

EMMA.

Nee! omdat ze heelen wilde. (Lachend) Ha wat een beeldspraak!
(Hevig) Maar de wond die genezen wil krabt men weer open;
open, want haar jeuken is onverdraaglijk, onverdraaglijk!!

LAURA.

Krachtige Emma!

EMMA.

O, je weet niet wát er omgaat in mijn borst, kind.

LAURA.

Lieve zuster.

EMMA (snel om- en Laura aanziende)

Ja! maar jij hebt geheimen voor me.

LAURA (verlegen)

Emma.

EMMA.

Ha! een geheim dat drie bewaren is geen geheim meer.

LAURA.

Emma, weet jij...?

EMMA.

Ik weet dat een vreemdeling je dezen avond in onzen tuin
wenscht te spreken; dat hij je meldt een schuld te willen
vereffenen, en...

LAURA.

Goddank Emma, dát je het weet! O nu zul je beseffen
hoe dat geheim mij kwelde sedert ik dezen morgen het haastig
geborgten en vergeten briefje terug gevonden en gelezen heb.
Emma, lieve Emma, wat, wát zou het wezen?

EMMA.

Wat het wezen zou...? (Krachtig) Dat is... (Zij wendt zich af)
Ik weet niet wat het is. (Stil) O ja, vader verhaalde wel eens
dat een luitenant wien hij drie dukaten had geleend ze hem
nooit heeft weergegeven. — Misschien....

LAURA.

Je ziet dus geen gevaar voor me in die samenkomst? Zal
ik moeder vragen?

EMMA (snel)

Geen woord aan haar! Jij gaat! Ik waak over je.

LAURA.

Jij lieve Emma? O, dán ga ik gerúst, dán heb ik geen vrees!

EMMA.

Waar is Casper?

LAURA.

Hij zou voor moeder zijn vers afschrijven. O, een vers Emma, zóo roerend schoon.

EMMA.

Ei!

LAURA.

Wij wisten wel dat hij somtijds een vers maakt, maar men zou het anders niet van hem verwachten. Stille waters hebben diepe gronden.

EMMA.

Hoe dieper de grond, hoe minder men ziet wat er leeft op den bodem. — Ik houd niet van te voren klaar gemaakt gevoel. Bittere smart of vreugdgejubel bij voeten geteld en op rijm! bah! — Deel ik in vreugd of in smart — dáar, ik druk je de hand, totdat de tranen ons langs de wangen loopen; dat is gelegenheidspoëzij.

LAURA.

Maar je oordeelt te hard. Casper heeft...

EMMA.

Van hém spreek ik niet. Ik spreek van den gelegenheidsdichter, hij is égoïst; elke gelegenheid is voor hem een gelegenheid. Bah!

LAURA.

Mijn goede Emma was nooit onrechtvaardig. Er zijn uitzonderingen.

EMMA.

Er zijn broodpoëten ja! (Zij ziet naar den grond. Snel) Ik weet niet

waarom wij dat thema zoo uitwerken. Al wat men te veel uitwerkt wordt mat! Waar is Casper?

LAURA.

Ik denk in zijn kamer. Hij had ook brieven te schrijven.

EMMA.

Wacht! (Zij gaat naar een deur, rechts, waardoor Baks tegelijkertijd schijnbaar in gedachten binnentreedt.)

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen, BAKS.

BAKS.

Ha Emma! Ik dacht juist aan je.

EMMA.

Dan dachten we aan elkaar Casper. (Zij ziet hem beteekenend aan) Ik wil je vragen ... (Tot Laura, snel) Laura wil je ons even alleen laten?

LAURA.

Gaarne Emma. Dag Casper!

BAKS.

Tot straks zusjelief.

(Laura vertrekt.)

DERDE TOONEEL.

EMMA, BAKS.

EMMA (ziet Laura na. Zoodra deze verdwijnt, snel)

Weet jij iets van een vreemdeling die Laura om een onderhoud heeft verzocht?

BAKS (verwonderd)

Een vreemdeling! Ik? Nee! wie is dat?

EMMA.

Die haar een briefje heeft geschreven, met verzoek dat zedezen avond om negen uur alleen in den tuin zou komen?

B A K S.

Maar dat is een schandaal! dat mag en zal niet gebeuren.

E M M A.

Dat zal wèl gebeuren. Maar jij, je wist er niets van niewaar?

B A K S.

Ik? Maar Emma, hoe zou ik...?

E M M A.

O vergeef me Casper. Ik meende... (Zij loopt naar den achtergrond, komt snel terug) Zweer mij Casper.

B A K S.

Zweren! Gods naam ijdellijk gebruiken! Emma, zoo, zoo vreemd heb ik je nooit gezien. Wat gaat er toch om, in je oprechte liefdevolle ziel?

E M M A.

In mijn ziel... omgaan? Casper, ik bid je voor de rust dier ziel, zweer me dat je niets hebt geweten?

B A K S.

Emma, wil je dat ik zondigen zal tegen God? Zweer ganschelijk niet, zoo spreekt Hij. (Bedroefd) Wanneer Emma haar broeder niet meer vertrouwt, dan... dan is het beter dat hij heen gaat, verre van hier... O! dát nog bovendien.

E M M A (zeer geroerd, vat hem bij de hand)

Casper, dat ik twifelen kon, ik ellendig zwak en ijfdeloos schepsel! Maar zie-je, dit hart dorst naar waarheid, het wil waarheid, niets dan waarheid. Casper, je vergeeft me niewaar! en waken zul je mét mij, waken, ja! zoo het noodig mocht zijn. (Zij snelt heen.)

VIERDE TOONEEL.

BAKS, daarna HANSJE.

Baks oogt haar na, haalt dan zijn horloge uit, ziet er op, en knikt met het hoofd.

H A N S J E (geheimzinnig)

M'nheer Baks, daar is de zeeluitenant van de jufvrouw! en die vraagt naar u, maar hij moet u dadelijk alleen spreken.

BAKS.

Mij! — Zeg eens, heeft je vrijer, Harmen, gister-avond in 't geheim een briefje aan jufvrouw Laura gegeven?

HANSJE.

Dat briefje, welzeker, toen u er bij waart.

BAKS.

Dát briefje? Welk briefje?

HANSJE.

Wel nou nog mooier, dat je zelf nog mee gelezen hebt óók.

BAKS.

Meen je mijn vers?

HANSJE.

Je vers? Nee, dat briefje. Jij zelf hebt het voorgelezen m'nheer Baks.

BAKS.

Hansje! je hebt gister avond bij den Majoor meer wijn gedronken dan je nu weten wilt.

HANSJE.

M'n hemel! een paar keeren met Harmen mee gedronken. Ja, maar anders...

BAKS.

Hoor eens, jelui kondt het niet helpen. Die flesch was vol bij abuis. Maar als je nu vertelt dat ik briefjes heb voorgelezen aan jelui, een knecht en meid, dan raad ik je in je eigen belang lieve kind, om die dronkemanspraatjes niet te herhalen; 't is onaangenaam voor me, omdat ik net zoo veel van een briefje weet als van 't uur van m'n dood. (Hansje mankt een teeken van groote verbazing) Nu ja kindlief, ik weet wel dat je niet dronken waart; doch is men door het heilloos misbruik van geestrijk vocht ook slechts eenigszins beneveld, dan ziet en hoort men verkeerd, en houdt voor werkelijk gebeurd wat het verhitte brein te aanschouwen gaf. Bovendien, 't is maar zelden dat men zich bewust is in zulk een toestand te hebben verkeerd Hansje, en...

HANSJE.

Maar m'n hemel ik was...

B A K S.

Je waart, wat je nooit meer wezen moet Hansje. Maar... wat er van wezen mag, ofschoon de zaak van dat briefje nu eigenlijk niets beteekent, meng mij nooit weer in zulke verhalen, ik heb een engelengeduld, maar leugens! foei!

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen. EDUARD (treedt haastig op)

E D U A R D.

Vergeef me mijn vriend; de seconden die uw dienstbo' me wachten liet, werden mij uren. (Hij wijst op Hansje.)

B A K S (tot Hansje)

Ga, Hansje. (Zacht) Als je maar goed en braaf blijft dan zal men je niet vergeten. (Hansje ziet hem nog ongeloofig aan, en gaat hoofdschuddend heen.)

ZESDE TOONEEL.

B A K S, E D U A R D.

E D U A R D (anel)

We zijn vrienden! Je roerend woord van gister avond heeft ons tot broeders gemaakt. — Ik heb een geheim; een geheim dat mij dreigt te verteeren. Jij Baks, jij zult me misschien mijn rust kunnen hergeven! O, je weet niet wat ik sedert een paar uur te lijden heb.

B A K S:

Indien de wanden van dit vertrek zoo spraken, ik zou mij minder verbazen dan nu.

E D U A R D.

Ja, ik ben mij zelf een raadsel. Heeft ze mij geen trouw gezworen; heeft ze mij niet zelve gezegd... O! zooveel heeft ze mij gezegd; en jij die haar kent, van hare jonkheid afaan, heb je haar geen Engel genoemd in dat lied! Baks je weet niet wat ik lijd, de borst is mij als toegenepen.

B A K S.

Maar Van Wilsveld wat deert je dan toch? Je spreekt als een krankzinnige.

EDUARD.

Ja juist, ik stel mij aan als een krankzinnige. Ik moest begrijpen... (Rondziende) Men kan ons niet beluisteren of verrassen is 't wel? (Zachter) Baks, mijn vertrouwen is geschokt, vreeselijk geschokt. O vriend, vriend! Geef mij Laura weder.

B A K S.

Van Wilsveid, ik vrees dat je koorts hebt. Het feest van gister avond; die overmaat van geluk...?

EDUARD.

En nu, in de macht van een slang die zich om mijn lichaam heeft gekronkeld: die mij de borst benauwt! Maar, ik ben in een ijende koorts, is het niet zoo? 't Was een droom? Zeg, is er een reiner wezen op aard dan zij... mijn Laura; zij, met haar zielvollen blik...?

B A K S.

Indien je een goeden raad van mij wilt aannemen beste vriend, loop dan straks in 't voorbijgaan even bij onzen dokter aan; een goede dosis quinine zal je op al die vragen het antwoord geven.

EDUARD.

Quinine! ha! Een kogel door deze toegenepen borst die geen lucht krijgt. Nee ik droom en ik ijl niet. (Hij ziet weer rond en haalt snel een verkreukten brief te voorschijn) Zeg, los mij dan dit raadsel op; is dat de taal van een lasteraar? Lees:

(Leest zacht, somtijds rondom ziende, gejaagd)

Mijnheer!

Een waarachtig menschevriend, die bij een kummervol leven zijn eenige hoop stelt op God en de zalige eeuwigheid; die vergeten leeft en vergeten wil sterven, hij zag, ofschoon zeer van verre, de vreugdevuren opgaan over een verbintenis die hem met deernis vervult. Het zou hem immer tot knagend zelfverwijt strekken, indien hij den kloeken zeeman niet deze korte maar waarachtige waarheid had herinnerd: Bedenk het einde, eer ge begint. (Zachter en weifelend) De Dames Berthold zijn overal bekend als gevaarlijke, lichtzinnige, zeer zonderlinge vrouwen. De opvoeding der moeder..."

B A K S.

O ga niet voort; dat is ontzettend!

E D U A R D.

Ha! ontzettend nieuwaar? Maar hier dan, hier! (Lezend) „Wilt ge het bewijs mijner waarachtige belangstelling in uw geluk, zie dan slechts des avonds, na zonsondergang, wat er in Mevrouw Bertholds tuin geschiedt, en wat verachtelijk spel er met u gespeeld wordt.“ Groote Hemel, dat is een dolksteek, een wreede dolksteek!

B A K S.

Ik beef... En wie is het die...?

E D U A R D.

Ja wie is het! De vergiftigde pijl die vlijmt in de borst, hij noemt den naam van den boogschutter niet. (Snel) Maar jij, Casper, ja ja, jij weet het.

B A K S (ontsteld)

Ik! Wat! Bij God, ik zweer je, IK!

E D U A R D.

Hoe! je verbleekt? Zou je dan niet weten wat hiervan waar is of niet; jij, die altijd met haar samen hebt gewoond?

B A K S (verruimd)

Wat wáar is! Ja dát weet ik. (Zich vermannend, straks hoog) Ja! Ja! En, wil je weten Van Wilsveld wát waar is? 't Is waar dat je ongelooft aan reinheid en deugd, dat je jaloezij daarenboven, je rampzalig maakt. Een Engelenziel zie je spiegelen in 't reine blauwe oog, en... een ongeteekend schrift is voldoende om je 't hart te beroeren, en je in dat blauw een duivelin te doen aanschouwen. Van Wilsveld, hoe nu... een zeeman!

E D U A R D.

Mensch, je tergt en vernedert me.

B A K S.

Nee ik terg en verneder je niet broeder, maar ik zeg je, wees voorzichtig; maak het reine wezen niet rampzalig door je ongelooft. (Langzaam) Dit is niet de eerste maal dat je haar

verdenkt. (Eduard maakt een gebaar) Bezondig je niet aan een leugen, zeeman! (Na een oogenblik stilte) Maar niet op dien toon mijn broeder. Luister: Ik bezweer je, haar reine borst heeft nooit anders gerust dan aan het moeder- of zusterhart, behalve aan het uwe misschien. Haar maagdelijke lippen...

EDUARD (hevig bewogen)

Genoeg, genoeg! Die verontschuldiging beledigt mijn Laura en vervult mij met zelfverwijt.

BAKS.

Maar dat zelfverwijt zal verdwijnen; en de vijand zal op nieuw zijn strikken spannen om Laura rampzalig te maken; daarom: zoo waarachtig als God leeft, Laura is rein, rein als de dageraad, (droevig) of... of... de gansche wereld is sedert mijne vroegste jeugd begoocheling geweest, gansch en al begoocheling.

EDUARD.

Begoocheling! uw gansche leven! Nee! dat kan niet waar zijn. (Hij heft den brief omhoog) O Monster, die je pestadem tot een orkaan deed zwellen en mij voor anker wegsloeg; indien ik je storten zag in den kokenden Oceaan, ik zou...

BAKS.

Je zoudt grootmoedig zijn, hem redden, vergiffenis schenken en terug brengen van zijn doolweg zoo je kondt. Ja, want ook jij Van Wilsveld bent schuldig. Hadt je mijn raad van gister vertrouwd, een raad die je overbodig scheen. (Zacht) Luister naar geen stemmen van buiten; vertrouw alleen je oogen, je eigen oogen geheel alleen!

EDUARD.

Ja, nu zal ik Laura vertrouwen, voor eeuwig!

BAKS.

Voortaan! Maar nóg zul je dat niet. De smet moet uitgewischt worden. Laura heeft daar recht op; haar broeder Casper eischt dit. Eerst dan wanneer de logen in het stof ligt; wanneer de laster je gebleken, zonneklaar zal gebleken zijn, dan, dan zul je je verootmoedigen voor God en voor zijn reine Engel

op aarde. Ik zeg je, dezen avond zul je haar bespieden. Ja! in den kleinen tuin, in het prieel, onder den kastanje misschien.

EDUARD.

Nee, dát zal ik niet.

BAKS.

Je zult het wel! Genezen moet je. Een ziek man is Laura onwaardig. Indien je weigeren durft maak ik haar met je twijfel bekend; want, ik wil dat je zien zult, zien! opdat je kunt worden wat je altijd moet wezen: de verdediger van je vrouw, haar staf en steun. Je moet!

EDUARD.

Ja ja, ik moet. O Laura, en als je verneemt dat ik, ik je bespieden dorst!

BAKS.

Hoe! dat zou ze vernemen! Nee Van Wilsveld, daarvoor blijft Caspers eerewoord je borg. Nimmer!

EDUARD.

Nimmer? — Ja Laura, ja, ik moet! (Hij gaat haastig heen)
(De gordijn valt.)

VIJFDE AFDEELING

Een tuin achter de woning van Mevrouw Berthold. Het huis ter rechterzijde, doch niet zichtbaar. Een tamelijk hooge steenen muur met een deur er in op den achtergrond; een kastanjeboom in het midden ongeveer er tegen aan. Bloenperken. De maan verlicht den tuin voor een gedeelte.

EERSTE TOONEEL.

EMMA en LAURA komen van de rechterzijde op, Laura met een shawl over het hoofd.

LAURA.

't Is koud Emma; erg koud.

EMMA.

Je huivert omdat je bang bent kind. Dat is laf.

LAURA.

Die geheimzinnigheid! 't Is me alsof een onheil ons bedreigde.

EMMA.

Dat is je zwakheid. Vrees wanneer je iets kwaad doet; eerder behoeft het niet.

LAURA.

Emma, zóo bestraffend! Is het dan vreemd...?

EMMA.

Goed kind, ik bestraf je niet. Ik wilde alleen dat je sterker waart. Zie de maan schijnt helder: ik verlies je niet uit het oog. Nu Laura, moedig, ik hoor de klink der tuindeur ligten.

EMMA (wil gaan)

LAURA.

O Emma, blijf bij mij...?

EMMA.

Dat kan niet kind. Wees niet bang. Tot straks.

(Zij gaat ijlings heen, doch vertoont zich later van verre op den achtergrond.)

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen, OTTO BRIGHT komt de tuindeur in. Een weinig later EDUARD, glurend over den tuinmuur; komt straks mede binnen; eerst op den achtergrond. LAURA blijft bij een bloemperk staan, en plukt een bloem.

OTTO (nadert langzaam)

Jufvrouw Berthold.

LAURA (ziet om)

Ik verzoek u niet nader te komen mijnheer, voordat ik weet wie mij op zulk een vreemde wijze wensch te spreken. Slechts de omstandigheid dat u dezen kleinen ingesloten tuin achter mijn moeders woning, voor uw geheimzinnig onderhoud hebt gekozen, deed mij besluiten aan uw wensch te voldoen; maar, allereerst uw naam?

OTTO.

Ik noem mij Otto Bright jufvrouw Berthold, en mijn rang is Kaptein der veldartillerie in dienst der Noord-Amerikaansche Unie.

LAURA.

En u verlangt...?

OTTO.

Allereerst een paar schreden nader te komen. U staat dit toe...? (Laura wenkt met de hand. Otto nadert. Zacht) Ik kom u een laatsten groet brengen van vrienden die ge (met nadruk) hebt leeren vloeken.

LAURA.

Leeren vloeken? Mijn moeder leerde mij niemand vloeken!... Zoo iets maakt me bevreesd. Ga liever heen! (Angstig) Zeg heb je iets kwaads met mij voor?

OTTO (getroffen, zeer gevoelig)

Iets kwaads...! Laura Berthold, wat gij mij daareven hebt gezegd, daar — ja God hoort mij — daar zal ik u voor zegenen mijn leven lang. Uwe... moeder, leerde u... niemand vloeken... niewaar?

LAURA.

Nee man, zeker nee!

OTTO

Maar uw zuster, zij, zij is het die uw lieve moeder aanzet tot een onverzoenlijken haat.

LAURA.

Emma! mijn zuster!? Mensch, ik roep om hulp. Je oogen fonkelen zoo akelig vreemd. Hatent! zij! Lijden doet ze... lijden!

OTTO (verrast, in vervoering)

Engel Gods! herhaal mij die woorden: Zij haat niet maar lijdt!? (Hij vat Laura's hand, 't geen ze, schoon angstig toelaat) Laura zeg... voel je dan niets, niets aan je hart?

EDUARD (vertoont zich boven den muur.)

OTTO.

Laura zeg, heb je nooit deze stem gehoord, lang geleden,

toen je nog een kind waart; toen die blonde krullen je golfden om het hoofdje, toen...

LAURA.

Die stem...!

OTTO.

Toen diezelfde stem je riep om mee te varen in de boot.
(Op den toon eener herinnering uit vroeger tijd) Lieve Pollie ga je mee?
(EDUARD komt in den tuin.)

LAURA.

Ja ja, Pollie; zóo noemde hij mij. — Herman, ja Herman.
Maar ú ken ik niet...

OTTO (als voren, zacht)

Liefje, een zoen voor dat je stapt in de boot. (Luidr) Pollie, een zoen?

LAURA.

Ja ja! Maar, hij is dood. (Zeer droevig) Baks heeft het gezegd: Herman en Hugo zijn dood!

OTTO.

Baks!? (Als voren) Pollie, leg je hoofdje nu eens op mijn schouder, Pollie! (Trekt haar aan zijne borst.)

LAURA (In zoete herinneringen, met de hand voor de oogen, als tot zich zelve)

Ja, ja... Herman, ja!...

EDUARD (Op hetzelfde oogenblik vliegt hij naar voren. Tot Laura die hij van Otto's zijde wegscheurt)

Trouwlooze! schaamteloze deern, die mij stoot uit een hemel in de zwartste hel. (Tot Otto) Ellendeling!

LAURA.

Eduard! Eduard!

(Emma vertoont zich op den achtergrond, en slaat er met gespannen aandacht het tooneel gade.)

EDUARD.

Noem mijn naam niet bekoorlijke Sirene! Dat vrouwen-deugd logen was, ik heb het geloofd totdat ik dáar in dat oog had gelezen. Maar nu... nu ook dat hemelsblauw kan liegen, nu...

LAURA (strekt de handen naar Eduard uit)

Eduard, in 's hemels naam!

EDUARD (weert haar af.)

OTTO (met nadruk, bedaard)

Maar gij, die mij een ellendeling noemt, wie geeft je het recht om een afgesloten ruimte binnen te dringen, en laaghartig een gesprek te beluisteren, zeg? Is dat een daad den zeeman waardig, een zoon der Trompen en de Ruijters...?

EDUARD (hevig)

Man, je durft mij beleedigen! Ha, je wist zeker niet dat Laura Berthold mijn verloofde was...?

OTTO.

Ja dat wist ik.

EDUARD (verwoed, smadend)

Je Pollie-Pollie! — Kerel!!

OTTO (hevig)

Hoe!... (Weer bedaard) De jaloezie heeft je verblind. Ik ben... (aarzeland) haar broeder.

(EMMA op den achtergrond.)

EDUARD (in woede)

Wat! schaamteloze! durf je mij bespotten? Wil je me een zouteloczedienstboden-logen voor waarheid opdisschen? (Tot Laura) Je broeder, je neef niewaar...? En jij, zijn Pollie die hem een zoen... O God! wat kookt het in deze borst. De zee zal me voortaan zonder ophouden toeroepen: verachtelijk is zelfs de schoonste vrouw; en ik zal zuchten: ja, verachtelijk is ze; en de wind zal huilen wie heeft haar zoo verlaagd, en ik zal hem toebulderen: (tot Otto) dat heeft de man gedaan, de ellendeling, de verleider!

OTTO.

Onzinnige, je brein is beneveld. Laura is...

EDUARD.

Het kind van jòu moeder? Je vlekkeloos reine zuster!? Ha! (Hij haalt den verfrommelen brief uit den zak, en heeft dien omhoog) Hier is hij die mij op 't spoor der vreeselijke waarheid bracht.

Ziet, de waarheid heeft scherpe oogen! (Tot Laura) Dit was je vonnis! (Hij maakt de beweging alsof hij haar den brief voor den voet wil werpen) Daar...!

EMMA (die terzelfder tijd is toegesnel, vat hem bij den arm en ontleent hem den brief)

Halt! ik dacht dat je dolk of pistool zoudt heffen... Is dat je wapen? (Hoog) Schaam je je niet...?

(Otto heeft zich een weinig teruggetrokken.)

EDUARD.

Jufvrouw Berthold!

EMMA (zeer kernachtig)

Zwijg! je hebt hier al veel te veel gesproken. Je bent dronken. Schaam je!

Laura (angstig)

O Emma!... Eduard! lieve Eduard!

EMMA.

Hier kind, hier! (Laat haar rusten aan hare borst. Op Eduard wijzend) Die man kan je niet te hulp komen Laura; dat is een zwak man... Zeer zeer ellendig zwak! Zie, hij schaamt zich.

(Eduard trekt zich een weinig terug.)

EMMA (fier tegen Eduard)

Dit is mijn moeders tuin, versta je?... mijn moeders tuin!

EDUARD (aarzelt en snelt dan heen)

EMMA (valt in Otto's armen)

Herman! lieve broeder!

(De gordijn valt.)

VIERDE BEDRIJF.

ZESDE AFDEELING.

De kamer van Casper Baks; klein vertrek, rechts een ijzeren geldkist; links een schrijftafel.

EERSTE TOONEEL.

BAKS, daarna HANSJE.

BAKS (zit te schrijven; heft zich eensklaps op, verscheurt den brief dien hij schreef in zeer kleine stukjes; staat op, luistert, en zet zich weer haastig, met de handen onder het hoofd.)

HANSJE (met een kop thee)

Mevrouw zegt dat u maar rustig naar bed moet gaan, als u zoo'n zware hoofdpijn hebt. (vrij) Heb je zoo'n zware hoofdpijn m'nheer Baks?

BAKS.

Een geweldige hoofdpijn; zet maar neer kindlief.

HANSJE.

't Schijnt ijselijk aanstekelijk te wezen. Mevrouw heeft ook hoofdpijn. Jufvrouw Laura kijkt alsof ze d'r montanen zal kwijt raken, en jufvrouw Emma alsof ze d'r nog kiespijn bij heeft. Me dunkt dat ik... ja waarlijk ik begin ook hoofdpijn te krijgen, geen wonder het heele dorp is er vol van.

BAKS.

Het heele dorp?

HANSJE.

Wel zeker, van zoo'n schandaal van 'en man! Die Van Wilsveld is geen man! dat is... Ziedaar dat is een vent; ja een vent dat is ie!

BAKS.

Jij moest over die dingen niet meepraten Hansje. Zou mijnheer Van Wilsveld dan zoo slecht wezen? Het is zeker een misverstand dat zich zal opklaren. Waarom kwam die andere man dan ook in den tuin indien hij geld aan Mevrouw had te geven? Waartoe niet behoorlijk aangescheld en belet gevraagd? Men wijst toch geen fatsoenlijk man van de deur. Hoe zag hij er uit Hansje, een man van vijftig jaar? Ongeveer van Mevrouws leeftijd niewaar? Op den avond van het feest zag ik hem van verre en zonder te weten...

HANSJE.

Ja, van Mevrouws leeftijd, dat geloof ik wel, maar ik heb hem ook niet gezien. 't Was jammer m'nheer Baks, dat je gister juist waart uitgegaan. Wat een leven in dien tuin! Jufvrouw Emma heeft er kort en bondig een eind aan gemaakt. Gelukkig dat de oude Mevrouw een beetje ongesteld was en te bed lag.

BAKS.

Is die vreemde vertrokken Hansje?

HANSJE.

Welzeker niet, de jufvrouwen hebben hem in huis laten komen, en geen wonder zeg ik, als je ducaten weerom brengt, en... toen ik eens eventjes binnenkwam om, omme... toen heeft jufvrouw Emma mij cito weggezonden. Ja, niet malsch als zij begint, m'nheer Baks.

BAKS.

Foei Hansje, die goeie jufvrouw!

HANSJE.

Nu ja, maar als zij uit d'r humeur is — weet je! En dan zoo'n poespas van 'en zeeluitenant, en de consternatie, zeg ik, en zoo'n vreemde die je vader gekend heeft en ducaten weerom brengt. Weet je 't al m'nheer Baks: ze zeggen dat de zeeluitenant z'n eigen van akeligheid... (Maakt het teeken van den hals afsnijden) Jawel!

B A K S (verrast)

Hoe! heeft hij...?

H A N S J E.

Nee, nog niet; maar ze zeggen dat het best kon gebeuren, hij moet ten minsten niet meer in 't dorp zijn; en Harmen heeft met Gerrit den Molenaar gewed, één verrel tabak tegen twee borrels, dat ie nooit meer naar jufvrouw Laura zal talen. Nou, als ik jufvrouw Laura was, dan moest ie dat ook eens probeeren. Ik zou 'em, ja! of hij moest me op z'n bloote knieën.

B A K S.

Foei Hansje...!

H A N S J E.

Ja zeker; op z'n bloote knieën zou ie me zeggen, dat ie 'en gemeene vent was toen ie me zoo'n maling schopte, om... niemendal! om zie niet zóveel. Alsof een ander jufvrouw Laura niet spreken mocht en geld weerom brengen! Weet je wat Dirk uit De Postwagen zei? (Lacht) hihihhi.

B A K S.

Wat zei die Hansje?

H A N S J E.

Nee, dat zeg ik je niet. (Lacht weer)

B A K S (een weinig gebiedend)

Wát zei die Hansje?

H A N S J E.

Nou, met je permissie, die zei: daar zal Baks ook niet rouwig om wezen, zaidie: de vogel was hem ontgaan, zaidie; maar nou...! hihihhi!

B A K S.

Hansje je lacht. Heb je dát geleerd je te verheugen in een anders leed...?

H A N S J E.

Nee, maar 't was goeigheid van Dirk. Als m'nheer Baks, zaidie, 'en dochter van Mevrouw had, dan kreeg ie mee recht op d'r centen, dáar. (Zij wijst op de kist. Baks tracht zijn ontsteltenis te

verbergen) Dirk dacht vroeger dat... jij ze had; maar sedert gister weet ie dat anders; zeker gehoord van een knecht of oppasser die de vreemde bij zich heeft; en die vreemde is van ouds in kennis met de familie, zie je.

BAKS (in verwarring)

Ik weet niet wat je praat. Ga aan je werk... (Als Hansje wil gaan)
Ik ben niet boos hoor! Weet je wel heel zeker Hansje dat mijnheer de Luitenant het dorp heeft verlaten?

HANSJE.

Ja zeker! Ze zeggen het allemaal.

BAKS (als tot zich zelven)

O was ik hier geweest! Had ik alles kunnen voorkomen.
Nu zal het te laat zijn. Ga nu maar heen Hansje, ga jij nu maar heen (Hansje vertrekt.)

TWEEDE TOONEEL.

BAKS, daarna LAURA.

Baks ziet Hansje na, gaat als zij vertrokken is naar de geldkist; opent die en haalt er een pak papier uit. Op hetzelfde oogenblik treedt Laura, in wit ochtendgewaad door de deur tegenover die waardoor Hansje vertrok, het vertrek binnen. Zij heeft een verwelkten bloemruiker — voorstellende dien uit het eerste bedrijf — in de hand.

LAURA (in een soort van geestbedwelming — strak — zeer stil. (†) Komt langzaam nader, terwijl zij de bloemen en blaadjes afplukt en op het tooneel werpt. Wanneer zij bij Baks komt, blijft ze staan en ziet hem droevig aan.)

LAURA.

Goeden morgen Casper.

BAKS (die de papieren aanstonds heeft laten zakken en de kist dicht gedaan)

Ei, zoo, lieve zusje! Heb je goed geslapen? (Laura antwoordt niet, maar blijft de bloemen uitplukken.)

BAKS.

Ik meende dat je niet wel waart lieve Laura?

(†) De actrice spele deze scène vooral niet als krankzinnige.

LAURA (heft den vinger omhoog)

Casper, hoor! hoor je niets?

BAKS.

Ik hoor je stemmetje zusjelief, anders niets. Dat je in mijn kamer komt is waarlijk wel iets vreemds en een groote eer. Hadt je me wat te vragen... (slepend) lieve... goeie...?

LAURA.

't Is mij den heelen tijd alsof ik het hoor. (Zij neuriet het eerste gedeelte der melodie welke in de derde afdeeling gedurende de liefdesscène tuschen Laura en Eduard gespeeld is. (*)) Als zij er mee eindigt) Wat was dat een schoone avond Casper!

BAKS.

Ja Laura, maar.....

LAURA.

Dat vuurwerk... hé!!

BAKS.

Prachtig! Maar een vuurwerk is spoedig uitgebrand Laura, en dan, dan is het zoo donker.

LAURA.

Die muziek! die melodie... hoor! (Zij zingt weder) Tralala-tralala... enz.

BAKS.

't Waren heerlijke toonen Laura, ja, maar ze gingen zoo vluchtig voorbij.

LAURA.

Nee, nee! Hoor maar. (Zij zingt weder; nadert Baks, en fluistert hem in 't oor) En toen heeft hij mij gezegd: ik zal je liefhebben; ja, voor eeuwig; dat zweer ik je!

BAKS.

Laura, Laura! wie daartoe een eed moet zweren. O!

(*) **Andantino.**

LAURA (schreit)

Voor eeuwig! ja, dat heeft hij gezegd.

BAKS.

En niewaar lieve Laura, die eeuwigheid is reeds geeindigd?
Wat was dat een donkere eeuwigheid!

LAURA (terwijl zij de bloemen ontbladert)

Ja, van nacht was het ook donker... akelig zwart; maar
er blonk nog een sterretje, en... toen zag ik... (Zij wijst op
Baks, knikkend) Ja Casper, Ja!

BAKS (zeer verrast)

Laura... mij!?

LAURA.

Ja ik slaap en droom immers niet? Jij bent Casper toch,
onze brave trouwe Casper?

BAKS.

Dierbaar, eeuwig dierbaar wezen!

LAURA.

Ik ben je lieve zuster, is het zoo niet? En jij wilt me
beschermen... Ja ja, voor eeuwig!

BAKS.

Voor eeuwig!? (Luidr) Laura! versta ik wel? Herhaal dat
woord... voor eeuwig!!

LAURA.

Waarom zou het niet waar kunnen zijn. Als jij me be-
schermd; als Casper aan mijn zijde is. (Schreiend) Ben ik dan
slecht Casper, ik!?

BAKS.

O, je bent een engel Laura!

LAURA.

Nee zeg dat niet, maar een trouwelooze...! een ver-
achtelijke vrouw! O!

BAKS.

Welk een taal, welk een ongehoorde laster!

LAURA.

Ik weet niet wát ik misdeed; ik weet het niet. (Zij neemt
den vergeet-mij-niet uit den verdorden ruiker) Ha! de vergeet-mij-niet.
Nee, nee Eduard: vergeten zal ik je nimmer! Nee! (Zij drukt de
bloem aan haar lippen.)

BAKS (met bevreemding)

Lieve Laura, zie je dan niet dat het bloempje verdord is? Immers God eischt het: vergeven maar ook vergeten.

LAURA (ziet met bevreemding naar hem op)

Ik begrijp je niet Casper. O je weet niet hoe wonderlijk vreemd en verward ik in mijn hoofd ben. Het is mij telkens alsof ik rondom in de bloemen zit, aan den oever der zee; en dan ruischt dat lied... altijd dat lied... en, dan staat hij aan het roer, hij, met een vaandel in de hand waar ik zelve met gouden letters op borduurde: God behoeft u!... O, zelfs nu is het mij alsof ik hem zóo zie... En ja, ja... ik zie hem ook; en hij komt... O spot er niet mee. (Zij vat Casper zacht bij den arm en ziet hem stil met aandoening aan) Jij zelf hebt het gezegd:

In 't duin roept zij: ik min u mijn Eduard!

De zee ruischt weerom: voor u klopt mijn hart.

Ja ik min u Eduard! O Casper, Casper! Zeg jij hem dat Laura niet slecht is, niet trouweloos, geen verachtelijke vrouw! Wat dat beduiden moest! Casper, Casper! red mij, help mij! O het wordt me weer zoo vreemd, zoo wonder te moede, Casper... Casper!... (Zij rust met haar hoofd op zijn schouder.)

BAKS.

Laura, lieve Laura, wees krachtig en fier. Denk niet meer aan hem; hij wil je geluk niet, hij wil je ongeluk. Een enkel vermoeden voerde hem tot een schaamteloze razernij. Hij schold, hij vertrapte je... Niewaar Laura?

LAURA.

Nee, nu weet ik het wel; zoo erg was het niet: hij meende... dat die ander... die vreemde... (Snel) Weet jij wel wie dat was Casper? O, nu komt mij weer alles helder voor den geest... Ja... ja...! Eduard zal mij wél liefhebben, wel eeuwig liefhebben. Hoor maar, hoor... (Zij zingt weer de melodie) Tralala-tralala... enz.

BAKS.

Laura, je bent ziek of vreeselijk overspannen. Ga slapen lieve kind. Zoek de droombeelden te verjagen die je folteren

en vervolgen. Casper, je trouwe vriend, zal je altijd ter zijde staan. Als uit een zaligen hemel ben je gestort Laura, maar in Caspers armen! — O wij waren te goed toen we geen geloof sloegen aan geruchten ten nadeele van den man die je liefde zwoer, en die je toch geen vierentwintig uren later vertrad. Laura wij oordeelen niet ijdel of voorbarig, maar geloof me: hij die tot zoo iets in staat was, hij heeft in zonde en losbandigheid zijn jeugd gesleten; hij heeft geen denkbeeld van een rein jonkvrouwelijk gemoed! De wereld heeft recht gehad al konden we haar niet gelooven; maar God heeft ja. bewaard lieve Laura, en Hij zal je verder beschermen, door mij, door je Casper, tegen den onwaardige die nimmer zal terugkeeren... die...

LAURA (angstig)

Zeg dat niet Casper! — Ja, hij zal wel terugkeeren ja! Het is mij alsof ik het schip al zie rijzen en dalen op de golven; en... al nader en nader komen. Ja, want immers jij zelf hebt gezegd:

En dan, als haar zucht vliedt naar 't Oosterstrand,
Dan bidt mede een broeder in 't Moederland.

Ja zeker, wij bidden zamen, en hij zal en moet dan komen. Hoor maar, hoor. (Zij zingt weder) Tralala-tralala enz. Kom Casper, kom, hem te gemoet, kom!

DERDE TOONEEL.

De vorigen, EMMA.

EMMA (komt haastig op met hoed en shawl, maar ontdoet zich van beiden.)

Wat doe jij hier Laura?

LAURA.

Wat IK hier doe... (zich bedenkend) Mijn leed klagen aan Casper, mijn bitter leed. Hij verstaat me wel, maar jij niet Emma, jij niet!

EMMA (pijnlijk glimlachend)

Nee, zoo iets ondervond ik nooit. O! Als ik niet sterk was! (Snel) Laura, ga nog wat rusten, je bent wat overspannen. De dokter zei het ook.

LAURA.

En als Eduard mij dan slapende vond, zou hij niet meenen dat ik hem... niet meer lief had? Maar ja, ik ben moe, erg moe. Emma leg je hand eens hier. (Zij neemt Emma's hand en legt die op haar voorhoofd.) Hoor je wel. (Zij zingt langzaam) Tralala-tralala enz. O, als ik ziek werd... als ik sterven ging!

EMMA.

Laura! nee! Je zult beter worden. Ik zeg het je. Nog HEDEN. Ga wat rusten, ga!

LAURA (legt haar arm in dien van Emma)

Het duizelt mij soms zoo vreemd. Breng mij dan naar mijn kamer Emma. — En je zegt dat ik beter zal worden,... en dan zal hij weerkomen, niewaar... zeker weerkomen? Zij gaan samen naar den achtergrond.)

EMMA.

Hij zal komen, ja. (Tot Baks die Laura aan de andere zij wil ondersteunen) Ik dank je Casper.

(Baks blijft op den voorgrond staan, en ziet haar na met angstigen blik. — Terwijl Emma en Laura door de zijdeur verdwijnen, loopt Baks snel op de geldkist toe en sluit die even als zijn schrijftafel. Daarna wil hij haastig heengaan, doch tot de achterdeur genaderd, komt Emma terug en wenkt hem te blijven.)

VIERDE TOONEEL.

EMMA, BAKS.

BAKS.

Je schijnt al vroeg op 't pad te zijn geweest goede Emma.

EMMA (met eenigen — maar vooral niet te sterken nadruk)

Ja al vrij vroeg goede Casper! 't Verwonderde me dat je niet beneden kwaamt, vooral na hetgeen er gister avond gebeurd is. Je weet dat niewaar?

BAKS.

Ik weet — ja — ten deele.

EMMA.

Ten deele! Juist dáarom bevreedde het mij. Ik dacht dat je begeerig zoudt zijn om het juiste, om alles te vernemen. Gisteren avond was je uitgegaan.

BAKS.

Zooals je weet Emma, ik moest naar de stad en kon eerst na middernacht terug zijn. De fondsen...

EMMA (snel, met nadruk)

Zijn aanmerkelijk gedaald.

BAKS.

Nee ze zijn...

EMMA (als voren)

Ik zeg je: ze zijn ontzettend gedaald goede Casper!

BAKS.

Je spreekt zoo bepaald lieve zuster; zeker doel je op het voorval van gister avond. Wij hadden ons dan toch bedrogen in dien zeeman met zijn open oog.

EMMA (ziet hem eenige oogenblikken zwijgend aan)

Ja, men kan zich in open oogen bedriegen goede Casper.

BAKS.

Wanneer het waar is wat ik van de dienstboden bij mijn t'huiskomst vernam, dan moet Van Wilsveld onze lieve Laura hebben bespied toen zij het onderhoud met dien vreemde had, niewaar... de vreemde die naar het scheen den moed miste om met onze lieve moeder zelve die oude schuld der dukaten te vereffenen. In dolle woede moet Van Wilsveld ons lieve kind bij die gelegenheid hebben gescholden en belasterd. Haar, zulk een engel! Voor eeuwig is hij Laura onwaardig... Het is den hemel geklaagd!

EMMA (rustig)

Niewaar, het is den hemel geklaagd! En je hadt hem nog zoo fraai bezongen in dat lied goede Casper!

BAKS.

Ik weet het Emma, jij houdt van geen verzen.

EMMA.

Nee, goede Casper!

BAKS.

O dat arme kind, zulk een wond! Die te heelen! Wie zou het kunnen?

EMMA.

Jij, edele trouwe Casper!

BAKS (met fonkelend oog)

Ik Emma... meen je... IK?

EMMA.

Ja brave goede Casper, jij!

BAKS.

Maar je toon lieve Emma is zoo vreemd. Waarom noem je mij zoo gedurig goed? Ben IK dan goed? Niemand Emma-lief, is goed. (Hij wijst naar boven) Niemand, dan Eén!

EMMA.

Maar JIJ bent de tweede! — Ja, ja zeker; ons allen kun jij gelukkig maken en rust geven; je beste pleegmoeder, je lieve zuster Emma, maar Laura vooral. Zou je dat niet willen... goede Casper?

BAKS (met moeite zijn onrust verbergend)

Wat zou ik niet willen voor die lieve moeder, voor u, voor Laura. Alles heb ik aan je goede ouders te danken. Emma, spreek, wát kan ik doen?

EMMA (zet zich op de punt van de geldkist. Langzaam, steeds rustig)

Je moest mijn geheugen eens te hulp komen, ik spreek niet graag van vroegere jaren, maar — de man die met vader een schuld te vereffenen had...

BAKS.

Die schuld der dukaten?

BAKS.

Juist. Hij is hier! Was je gister avond thuis geweest, je zoudt hem gezien hebben. Er zijn zware vermoedens, goede Casper!

BAKS.

Tegen dien vreemde? En dat in weerwil...?

EMMA (haalt een ouden brief te voorschijn. Altijd langzaam, inhoudend)

Dit is een vreeselijk document. 't Heeft nu omtrent zes jaren in een donkere la van mijn schrijftafel gelegen. Jij herinnert je dien onzaligen dag toen mijn vader dit schrift werd toegezonden. Zie je wel, dáár staan ze nog als met bloed geschreven, die woorden... (Zij nadert Baks en leest bevend) Kapitein Berthold! De minnaar van uw Emma, Hugo Krans, leidt uw zoon Herman op slechte wegen. (Tot Baks) Zie dit schrift nog eens in, het staat in verband met de zaak waarover ik spreken wilde, goede Casper, zie! (Lezend) In zeker huis waar grof wordt gespeeld, brengen zij meestal hun nachten door. Wat daarvan het einde moet zijn is wel te voorzien. Doch tot erger schijnt de oudste student den onervaren vriend te bewegen. Hiernevens kapitein Berthold, ontvangt gij een horloge dat hij zijn moeder onlangs moet hebben ontvreemd. Door dit voorwerp, 't welk de Voorzienigheid mij als 't ware in handen gaf, kwam ik tot de kennis der vreeselijke voor uw vaderhart zoo verpletterende waarheid, waarvan ik u verplicht was — ofschoon met weemoed, bericht te zenden. — Een waar vriend: N. N. (Sprekend) Die vreeselijke N. N.! Maar hij had waarheid geschreven, is het zoo niet? Vader vertrok ijlings om onderzoek te doen. Een vreeselijk onderhoud moet er hebben plaats gehad. Herman kwam met vader mede. Hugo werd mijn hand en voor immer ons huis ontzegd. — Wij waren er getuigen van hoe Herman in moeders tegenwoordigheid nogmaals de onschuld van Hugo en zich zelf verdedigde, te vergeefs! Alles was zonneklaar; de diefstal van het horloge viel niet te loochenen. Herman zwoer een duren eed; vaders toorn kende geen grenzen, en...

BAKS (angstig)

Emma, waartoe dit alles? Ik weet het, helaas!

EMMA.

Ik wil het je herinneren goede Casper. Aan den avond

van dienzelfden dag lag mijn brave vader... zielloos neder, door een beroerte getroffen. Wanhopend wrong zich mijn arme moeder de handen. Ze had haar steun en staf verloren en ook haar kind. Ja, immers weinige uren voor zijn vreeselijk sterven was Herman de gramschap van zijn vader ontvlucht. Nooit, nooit hoorden we iets van hem, den verdoolde, noch van den... ellendige dien ik van dat oogenblik afaan verafschuwde met dezelfde kracht als waarmee ik hem vroeger beminde. O vreeselijke dag! En wij hebben getreurd en geweend; maar jij... jij bent ons trouw nabij gebleven... goede beste brave Casper. (Hevig) Bah! die rol te spelen wordt mij onverdraaglijk! Ik heb nooit een rol gespeeld. Zeg, zeg heb ik het nu goed gedaan voor den eersten keer... zeg... monster op Gods schoone wereld... jij kunt het beoordeelen, zeg!?

BAKS (deinst ontsteld terzij)

Emma.... Emma wat wil je...? Wat, wát heeft je verblind?

EMMA.

Zes jaren lang ben ik blind geweest, stekeblind, even als die brave vrome moeder. (Gebiedend) Sla die oogen neer, sla ze neer! Sla ze neer zeg ik je!

BAKS (voor zich ziende)

Emma, om Gods wil, wat heb ik gedaan?

EMMA.

En je versteent niet nu je mij zoo hoort spreken; nu je dit schrift ziet, de aantijging die valsch was, en die jij... ja jij hebt geschreven!?

BAKS.

Bij God in den hemel, ik zweer je...

EMMA.

Hoe! jij die nooit zweert brave Casper! Meen je dat er twijfel bestaat? Zou ik zoo spreken, ik die tot heden, tot gister althans, je minste woord voor reine waarheid hield; zou ik zoo spreken, wanneer ik de brave weduw van mijn dierbaren Vader niet met alle recht kon toeroepen: Arme Moeder

je hebt een adder aan de borst gekoesterd, een vreeselijk vreeselijk giftigen adder.

BAKS (strekt de hand naar haar uit)

Emma nog eens: je bent misleid.

EMMA.

Misleid! Bedrogen! Tot op dit oogenblik toe; door jou! Terug, terug! Weet je wat het mij kost je zoo te zien, je ge-laat als met booze zweeren overdekt. Weg! Je oogen zijn doodende dolken. Weg! Basilisk!

BAKS (vermant zich)

Dát gaat te ver. Wie meen je dat ik ben?

EMMA (houdt den brief, aan Edjaard gericht en hem in den tuin ontnomen,
in de hoogte)

Je bent... een gruwel! een sluipmoordenaar! Met een heilbee op de lippen, grijp je naar je dolk: een pen vol doo-dend venijn. Maar ha! de geslepen lasteraar veraadt zich zelf toch in 't eind. Zes jaren is het geleden dat een ongeteekende brief het huis van den kapitein Berthold dompelde in den bittersten rouw, zes jaar geleden dat een heilloos schrift in het Noorden van ons Vaderland werd ontvangen om een minnaar te scheuren uit de armen van haar om wier bezit... (minachtend) een ander had gebedeld. En vreemd — zeer vreemd niewaar? dat een brief van dezelfde geheel dezelfde hand in dit Geldersche dorp, nóg eens twee gelieven tracht te rukken vaneen. Monster! Die belangstellende van overal, ben jij. Ook deze onzalige brief aan den jongen Van Wilsveld werd door je geschreven. Maar, versta-je, onvruchtbaar zal je werk zijn, daarvoor heeft Emma, nee, daarvoor heeft God gewaakt!

BAKS (met akeligen blik)

Maar Emma, was IK het...?

EMMA (snel)

Ja! — Toen Herman en mijn arme Hugo in den aanvang nog poogden hun onschuld te betuigen, toen was jij het die met je in alsom gedoopte voorspraken mijn stug en geslagen gemoed schier tot haat hebt geprikkeld: Mijn lieve vader was

het slagtoffer van Hugo's verleiding geworden; mijn moeder weduw; mijn broeder een eerlooze dief! Geen vonk van liefde mocht er overblijven in deze borst, zoo meende ik toen. (Hevig bewogen met verheffing) Zoo meende ik toen! En ze waren rein! Schuldeloos rein! (Baks wil invallen) Zwijg! ze togen naar Amerika! Wij wisten niet waar ze zich ophielden in de wereld. Maar jij, jij wist het. — Spreek niet tegen! Tot vier malen toe heb je hun brieven onderschept, want immers alle brieven kwamen den goeden Casper het eerst in handen. Schijnbaar uit onzen naam heb je geantwoord: Vaders dood, zoo luidde het, was de slagboom voor elke verzoening... ofschoon het dien goeden Casper smartte in de ziel. Valsche adressen heb je hun opgegeven, uit vrees dat ons te eeniger tijd een brief in handen mocht komen. Tot tweemaal toe kozen wij, op raad van onzen trouwen Casper, een andere woonplaats, nieuwaar, ter wille van moeders gezondheid, of ... of ... omdat je geweten naar rust zocht, ontaalde! O, o! had ik een denkbeeld van zulk een bestaan!

BAKS (springt op Emma toe, en wil haar arm vatten om haar den brief te ontnemen)

Je liegt Emma! ja je liegt! Geef hier... geef ze hier die brieven...! Hier! Ik wil ze...

EMMA.

Liegen! Ik! Terug! Je worstelt, maar de waarheid zal je verpletteren.

BAKS (tracht zijn doel te bereiken)

Nee! ik wil....

EMMA (slingert hem van zich af. Op zegevierenden toon roepend)
Herman! Herman! Broeder!!

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, OTTO BRIGHT.

(Otto-Herman treedt langzaam, Baks aanstarend, vooruit. Baks deinst terug. Emma zich verheffend wijst op Otto-Herman.)

OTTO (HERMAN.)

Zeg Casper Baks, ken je me nog? 't Is lang geleden sedert

je Moeders horloge wegnaamt en het mijn armen vader met je verraderlijk schrijven toezondt.

EMMA (met fonkelend oog)

Zeg... Zeg! Ken je hem niet?

BAKS (leunt op de geldkist, en zinkt dan op de knieën)

O groote God!

OTTO (HERMAN.)

't Is lang geleden sedert Herman Berthold, op een schrijven aan zijn ongelukkige moeder, van Baks ten antwoord ontving: dat al zijn voorbeden waren vruchteloos geweest; dat vaders dood elke verzoening onmogelijk maakte. 't Is lang geleden sinds het antwoord den armen Hugo gewerd: dat Emma hem levenslang even sterk zou haten als ze hem vroeger beminde! 't Is lang geleden, maar je zoudt je schrift toch herkennen niewaar? Listige man, hoe kon je zoo dom zijn die brieven te schrijven? Zij noemen je een leugenaar!

BAKS (angstig)

Herman! Emma!... Ik smeeek je...?

EMMA (hoog)

Niets smeeek je van ons; maar ik, ik eisch dat je voor Moeders oog je 't masker afrukt. Ik eisch dat je mijn goeden broeder herstelt in zijn eer... dat je mijn... (bewogen) mijn... armen Hugo... (eensklaps fier, op hoogbevelenden toon) Naar Moeder!

BAKS (vliegt op. In vertwijfeling)

Wat, wat zeg je...? Maar het is gelogen! Bij God! Alles gelogen! Moeder heb ik lief, waarachtig lief...

EMMA (plechtig)

Als dat dan waar is Casper Baks. (Zij wijst naar de deur) Naar Moeder!

BAKS (zinkt aan Emma's voeten ineen)

O Emma... Emma, vergiffenis! Indien zij weet...

EMMA (drukt de linkerhand voor de oogen en wijst fier met de rechterhand naar de deur)

Hoor je me niet? (Baks opgestaan doet een schrede achteruit) Voort zeg ik je... Naar Moeder!

(Baks wijkt op Emma's fiere aanwijzing, terug.)

(De gordijn valt.)

VIJFDE BEDRIJF.
ZEVENDE AFDEELING.

De tuinkamer als in het eerste bedrijf.

EERSTE TOONEEL.

HARMEN, HANSJE.

Bij 't opgaan der gordijn luistert Hansje aan een zijdeur rechts. Harmen komt door de glazendeur behoedzaam binnen.

HARMEN (roepend door de handen)

Belet voor den Majoor?

HANSJE (omziende)

O zoo, ben jij het. Je schijnt het groot op die achterdeur te hebben. Wat wil je?

HARMEN.

Wel da's dood natuurlijk: belet voor den Majoor?

HANSJE.

Och lieve deugd 't is van morgen zoo'n overhoopte boel in huis dat je d'r niet wijs uit kunt worden. (Zij wijst rechts) Zoo even was 't in die kamer een geschreeuw van belang; en, geen half uur geleden zei Jufvrouw Emma: maak het bed van de logeerkamer op. Wat wonder! Zou er voor 't eerst van z'n leven een logee komen dacht ik; maar, toen ik boven kwam, toen zag ik dat er al een in geslapen had ook. Zeker heeft ze dat gister avond maar zelf beredderd;... jawel... en weetje wie?

HARMEN (met een akelig gezicht)

Ja, net precies weet ik dat.

HANSJE.

En wie dan hê?

HARMEN.

Wel die sinjeur van dat briefje. De Majoor het me een maling geschopt....!

HANSJE.

Zoo!?

HARMEN.

Nou asjeblief! In dienst, zei de Majoor, is in dienst. Voor anderman briefjes bezorgen is buitens dienst, en, omdat buitendienst niet in dienst was, zou ik buitendienst raken als ik niet in dienst bleef... zei de Majoor. En de Majoor is niet kinderachtig als ie begint. Nee, in 't geheel niet; je hadt 'em voor een half uur maar eens moeten hooren.

HANSJE.

Voer ie toen weer zoo tegen je uit Harmen?

HARMEN.

Jongens nee, dat was tegen den luitenant. Jou jufvrouw — met die oogen zal ik maar zeggen, is al in de vroegte bij 'em geweest. Ik zag 'er 't hek inkomen, net precies zoo'n hert met 'et gewei in den nek.

HANSJE.

Zoo, is jufvrouw Emma daárom zoo vroeg de deur uitgegaan?

HARMEN.

Ja... Dat weet je nou alweer van mij hê? Maar wat ze verhandeld hebben — je moet me niet kwalijk nemen, dat kan ik je niet zeggen, want de laarzen moesten klaar zijn, anders een maling! nou!

HANSJE.

Dan is 't je niet kwalijk te nemen Harmen, maar later?

HARMEN.

Toen ze weg was, ja, toen kwam de Majoor op z'n kantoor — vlak naast m'n poetskamertje. De luitenant kwam er ook. 't Was net precies alsof de heele tiendaagsche ruzie toen aan 't razen ging. Ik weet niet hoeveel veertigponders de Majoor in vijf minuten heeft afgeschoten, 't ging van donder en bliksem, en...

HANSJE.

Foei Harmen! Dat zou je van onzen m'nheer Baks niet hooren; als die iets heel krachtig wil zeggen dan zeit ie Gut... of Ojé!

HARMEN.

Nou die heeft er ook geen extra knopen bij te doen, jou mooie Baks, want die is toch verdoemd al bidt ie 't niet. Ja, ja zeker ja ... dat is mijn geloof, want weet je wát ie is ...?

HANSJE.

M'nheer Baks ...?

HARMEN.

Ja, die eigenste met z'n Holloway-zalvige stem, dat is een ... lasteraar, een gods-jammer-blaker-verzakelijke lasteraar.

HANSJE.

Harmen!

HARMEN.

Alles heb ik gehoord, want de Majoor is een beetje potdoof zie je, en schreeuwt wat hard, vooral als hij in de wielen wordt gereden; en de luitenant schreeuwde ook net precies alsof ie aan 't vuren op de Mooren was. De Majoor bulderde dat die sinjeur in den tuin waarlijk een eigen zoon van Mevrouw Berthold was geweest, haar eenige eigen zoon die voor een jaar of wat naar de Noord- of Zuidelijke republiek van Noord-Amerika was gegaan — de Oost begrijp je. — Hij raasde dat het den luitenant tot oneer verstrekte dat hij zich door een amonitische brief tot een beloeren in den tuin had laten verleiden; dat ie jufvrouw Laura daardoor schandelijk gekon ... gekon ... ja gekomkommeriseerd had zal ik maar zeggen, je begrijpt dat wel ... in 't zuur! en dat ie alles verrederesseeren moest, riep ie — 't weer aanmaken begrijp je? — Maar o hemel, schreeuwde de jongeheer, dat kon niet, onmogelijk; want hij had in dien tijd op zijn liefje geraasd alsof ze 'en licht vrouwspersoon was, licht weet je; de meester zei laatst, 't kwam er tegenwoordig niet op aan of 'et zóo (hij weegt met de hand) of van de zon was, alles met c. h. zeidie. Maar, schreeuwde de luitenant — dat waren zijn eigen vleeschelijke woorden: Laura zal mij nooit meer beminnen! — Zie Hansje, toen ie dat zoo akelig riep, toen wier ik op m'n woord van eer — en dat geef ik niet ligt —

vochtig in de oogen; 't was net precies alsof je in de comédie waart, en ik dacht bij m'n eigen: jongens jongens, nou wou ik toch om 'en lief ding dat de luitenant weer insloeg, en dat jou mooie jufvrouw weer bijten wou ook!

HANSJE.

Ja dat begrijp ik, dan had je je verrel tabak gewonnen, hihihih.

HARMEN.

Nee lach niet, lacherig ding! Jij zoudt altijd lachen, zelfs als je m'nheer Baks met z'n anomitische brief — ja! want de luitenant schreeuwde dat ie van niemand anders als van die slang kon wezen — als jij je Baks met den duivel in persoon naar den Bloksberg zag varen. Nee zie je, drie verrels tabak zou ik geven als ik den luitenant met jufvrouw Laura weer zoo'n (drukt de hand op de mond) en-avant-deux zag maken; net als ik jou, schabberde boutje... (Als hij haar pakken wil, hoort men vreeselijk schellen.)

HANSJE.

Hemel beware! 't Is hier van morgen storm met donder en hagelslag.

HARMEN.

En jij bent 'en vroolijk bliksemstraaltje er tusschen.

HANSJE.

Kom schaam je. — Maar zeg dan, gauw, wat wou je ook weer?

HARMEN.

Belet voor den Majoor?

HANSJE.

Wacht maar even. (Men hoort op nieuw schellen) Lieve Hemel! Ja! ja!!

(Hansje vertrekt door de zijdeur links.)

HARMEN (gaat naar de tuindeur; blijft binnen de kamer, maar steekt het hoofd gedurig naar buiten, en, rechts naar boven ziende, roept hij, alsof hij een vleermuis wil verjagen, terwijl hij straks in de handen klap en nog later den hoed diep in de oogen drukt.)

Kiets...! Kiets...! Phoe!!... Tsaa!... Kiets!... Jou leelijke vleermuis! Tsaa!... Phoe....!

(Gaat dan naar buiten.)

TWEEDE TOONEEL.

MAJOOR, HANSJE, later HARMEN.

MAJOOR (tot Hansje in 't opkomen)

Ja juist; of ik Mevrouw Berthold kan spreken.

HANSJE.

Ik weet niet of Mevrouw... Als u maar wilt wachten.

MAJOOR.

Nee, dank je, ik zal niet gaan zitten. Als je onrustig bent, is zitten zoo goed als kamer-arrest. Ga jij maar vragen.

(Hansje vertrekt. De Majoor loopt haastig op en neer, en ziet eensklaps Harmen, die, met de achter het tooneel uitgetrokken jas in handen, in de openstaande deuren op de knieën neervalt en voorstelt dat hij een vleermuis er onder gevangen houdt.)

HARMEN (gillend en hikkig lachend)

Hahahihi! gesnapt man! Ha, karonje, gesnapt! Gemeene vleermuis!... Nee stil baas. Je denkt dat je een vogel bent... mis! 'En zoogdier ben je; en ongedierte breng je in huis... En omdat je zoo'n leelijkert bent, daarom hang je je zelf alle dagen op hê, en vliegt bij avond en ontij. Op den muur zul je! Ja, fladder jij maar... Hahahihahaha! (Hij ziet op. En dan verbluft) De Majoor!!!

MAJOOR.

Rekel! is dat de les onthouden die ik je pas heb gelezen. Is dat in mijn dienst mij dienen... zeg!? Moest ik een uur op dat antwoord wachten... wanneer men inwendig trilt... zeg!?

HARMEN (in dezelfde houding, schreeuwend)

'k Had nog geen antwoord Majoor. Op m'n woord van eer, en dat geef ik niet ligt. Maar hier heb ik 'em, hier, onder m'n jas — onder den Majoor z'n jas wil ik zeggen — jawel, hieronder zit ie, hieronder! M'n hoed is ie voorbij gescheerd, maar Goddank in m'n pruik kwam ie niet. De vleermuizen mot je bij dag vangen Majoor, dan zijn ze zoo mak als gebraje eendebout; maar 's nachts als ze alleen zijn en de heele wereld naar bed is, bah! Dat dacht

ie niet, dat ik 'em snappen zou. (Hikkerig lachend) Ja scharrel maar; beet man, beet!

MAJOOR.

Kinderachtige kinkel, die lieve vogelnestjes te verstoren, schaam je je niet?

HARMEN (zachter)

Nou da's ook kinderachtig hoor; dat heb ik z'n leven nog niet gehoord. Lieve vleermuizenestjes verstoren! (Hij lacht, en doet alsof hij de vleermuis in zijn jas rolt.)

MAJOOR.

Lach je inpertinente kerel! Wil je dat arme vinkje eens laten vliegen..... zeg!?

HARMEN (komt dicht bij den Majoor en schreeuwt)

Vinkje! 'En vleermuis Majoor! 'K zal 'em 'thuis maar tegen de schutting spijkeren hè!

MAJOOR.

Denk je dat ik doof ben. Laat die veldmuis loopen zeg ik je... Een twee drie...! zul je? (Harmen wijkt voor den Majoor terug en slaat buiten de deur aarzeland zijn jas uit.)

HARMEN.

Nou in 's Hemelsnaam! Maar voor mijn part verhuis naar den Bloksberg!

MAJOOR (gebiedend)

En jij — je gaat daar buiten staan. — Als ik roep Harmen marsch! dan loop je zoo hard als je boerenbeenen dat geleerd hebben naar Vijverberg, en je zegt aan den luitenant: accoord! Versta je?

HARMEN.

Ja wel Majoor! accoord, en dat ie...?

MAJOOR.

Accoord! begrijp je me niet? Ben je dan allemaal doof tegenwoordig!

HARMEN.

Jawel Majoor! (Naar buiten wijzend) Maar die vleermuis...?

MAJOOR.

Sakkerbleu kerel! alleen accoord!

(Harmen vertrekt.)

(De majoor gaat naar den voorground; loopt onrustig heen en weer. Door de zijdeur links komt inniddels Mevrouw Berthold binnen, geleund op den arm van Otto Bright — Herman Berthold.)

DERDE TOONEEL.

MAJOOR, MEVROUW BERTHOLD, HERMAN.

MEVROUW BERTHOLD (tot den Majoor met geroerde stem)

Vergeef mij Majoor Van Wilsveld, dat ik u een oogenblik liet wachten. Bijna was het mij onmogelijk u te ontvangen. Hevig, zeer hevig werd ik dezen morgen geschokt. (Zij drukt den zakdoek voor de oogen.)

MAJOOR.

Mevrouw Berthold u schijnt bewogen. Mag ik vragen...? Heb ik 't plesier... mijnheer uw zoon te zien?

MEVR. BERTHOLD (heft de handen naar Herman op, en ze om zijn hals slaande, barst in schreien los)

Ja ja! goede lieve God! mijn Herman! Ik heb hem weer gevonden. Mijn goed kind, dat wij je zóo miskenden!

HERMAN (bewogen)

Liefste Moeder! (Tot den Majoor) Zij is zoo aangedaan mijnheer! (Tot Mevrouw Berthold) Ga zitten goede Moeder. (Hij geleidt haar naar den stoel. Tot den Majoor) Neem plaats mijnheer Van Wilsveld.

MAJOOR.

Het moet inderdaad een allertreffendste rencontre zijn geweest. Uw zuster verhaalde mij dezen morgen dat u na een lange absentie... Ja ja, sakkerbleu! die mijnheer Taks dat schijnt...

HERMAN (geeft den majoor een teeken om niet te vervolgen)

Indien zuster Emma u alles heeft verhaald, dan zult u beseffen wat pijnlijke wond mijn beste moeder geslagen werd.

MEVROUW BERTHOLD (schreiend)

O Herman blijf bij mij, hier dicht aan mijn zij; mijn arm verongelijkt kind!

HERMAN (omhelst haar)

Lieve zwaar beproefde Moeder!

MAJOR (zeer ernstig en bewogen)

Ik wist niet dat een oud soldaat nog zoo week kon worden. Maar sakkerbleu, na zes jaren zijn zoon weer in den arm te drukken dat moet zoo iets beteekenen. Nog kort geleden heb ik dat ook ondervonden, maar op een beetje kleiner schaal. En nu ja, verdord Mevrouw, nu hindert het mij geweldig dat diezelfde, mijn eigen kapitale brave jongen, opgestoot door dat satansch schrijven — zich zoo deloyaal ten opzichte van mijn verduiveld aardig papa-zegstertje heeft gedragen. Sakkerbleu, ik heb hem mores geleerd. Moest jij, sakkerbleu, zei ik, als marineofficier je storen aan naamloos geschrijf! zulk naamloos gercutei eerder gelooven dan een paar oogden als de hare, en een mondje, wel verdord ... een mondje om den heelen dag te kussen. Maar hij is jong, hij zag wat veel van de wereld; zijn geloof aan vrouwendeugd had niet veel steun gekregen misschien. Je weet wat er voorviel Mevrouw, en sedert ik van uw oudste dochter ... een prachtstuk van 'n meid! ja waarachtig ... maak je mijn compliment ... sedert ik alles van haar vernam, en de commissie kreeg, om aan mijn jaloersch heer-zoontje te zeggen, dat hij zich van schuld en onschuld kon komen overtuigen — omdat het een gruwel zou zijn indien de laster nóg eens op reine liefde triumfeerde, toen zei ik: Bravo! dat noem ik loyaal! en hij zal amende honorable doen, ja dat verzeker ik je!

HERMAN.

Mijn arme zuster Laura werd vreeselijk getroffen. Had ik kunnen voorzien dat een ontmoeting met haar in den tuin ...

MAJOR.

Met je welmeenene, mijn waarde meneer! amende honorable zeg ik! en dat zal ie doen al moest het zijn met verlies van

't geen hem nu het dierbaarst is op de wereld. Maar, bij de zee-macht schijnt de courage toch kleiner dan bij de landmacht te wezen; de bloodaard durfde niet hier te komen al eer hij zeker wist of men zou willen vergeven en vergeten. Komaan ouwe Majoor, zei ik, ga jij met de gezwinde pas (over luid) Marsch!

HARMEN (vreeselijk schreeuwend naar binnen)

Accoord! (Hij snelt tegelijk weg.)

MAJOOR (even rondziende)

Wat blief? Enfin, met de gezwinde pas snel ik hier heen, om voorloopig voor mijn zoon te vragen wat uw liefde — mijn waarde Mevrouw, hem zeker niet weigeren zal. 't Valt een ouwe snorrebaard niet zoo heel makkelijk om nog bij de dames te tirailleen; maar verdord, die onrecht heeft moet dat onrecht herstellen. Sakkerbleu, als ze dat aan oorlog begrepen!

HERMAN.

De handdruk van mijn moeder zegt me dat zij in een stemming verkeert om alles te vergeven, niet alleen uw misleiden zoon, maar zelfs den aterling die...

MEVROUW BERTHOLD.

Stil Herman! Stil! O ik kan het nog niet gelooven. Casper, mijn eerste, mijn aangenomen kind. De ongelukkige wees mijner lieve zuster! (Hevig bewogen) Wat, wát was zijn streven dan — wát!

HERMAN.

Emma's of Laura's bezit moeder, om een handvol slijk!

MEVROUW BERTHOLD.

En daarom verguisde hij mijn Herman, mijn eerstgeboren! O, goede God, moet ik hem vloeken — hem?

VIERDE TOONEEL.

De vorigen. BAKS. Een oogenblik later EMMA en LAURA. Baks vliegt met bleek en ontdaan gelaat uit de zijdeur rechts op Mevrouw Berthold toe en valt aan hare voeten neder. Emma en Laura zijn door de tuindeur binnen gekomen. Laura blijft bij die deur in gedachten staan, terwijl Emma de handeling gadeslaat.

BAKS (aan Mevrouw Bertholds knieën, op hartverscheurenden toon)

Nee, nee! vloek mij niet! Om Godswil vloek mij niet!? Ik

ben een ellendige! een verachter van mij zelf, maar... vloek mij niet Moeder! Door een modderpoel zocht ik mijn geluk. (Gejaagd) Maar toch, terwijl ik U het dierbaarste ontnam, had ik u lief — had ik Emma lief, had ik Laura lief. Ik vreesde dat gij 't niet gelooven zoudt omdat — omdat — O omdat ik ellendig was. Maar Moeder, Moeder! O vloek mij niet!?

MEVROUW BERTHOLD (met zelfoverwinning)

Casper, zeg, zeg mij dan dat het een droom was. Je waart onschuldig niewaar?

HERMAN.

Nee, dat is hij niet Moeder! Ga van hier man! Wil je die arme weduw nog eens vermoorden? Wat je dreef is een zaak tusschen je geweten en God! Van hier! Je bent een gruwel! Ga heen, en God geve dat je ziel zich loutere in een reinere wereld.

B A K S (smeekend bijna schreiend)

Moeder, Moeder! zeg dan dat je me niet vloekt. O God! Moeder!

(Herman dreigt.)

EMMA (snel naar voren komende, plechtig fier)

Niemand vloekt je Casper Baks. Niemand: het allerminst een moeder die een eigen zoon terugvond. (Met verheffing) Maar! Maar... (Eensklaps zich bedwingend, stiller, doch gestreng) Je vertrekt! Men zal je naar de stad brengen; je weet het. Ik zelf heb je koffers gepakt. (Met fonkelend oog) Wat je hadt opgespaard, zal voldoende voor je zijn om een reis te ondernemen, een verre, zeer verre reis, (snel) die nimmer, nimmer uitloopt op de plaats onzer woning. (Baks neemt een smeekende houding aan. Emma hoog) Versta je, nimmer! (Hem nabijkomend zachter) En als je dan eens omdooft in een eenzaam oord Casper Baks — maak er dan een vers op den Laster, versta je, maar een zóo krachtig, zóo indrukwekkend dat je zelf er van beeft. Spaar het monster niet dat rondwaart in allerlei vorm, kwellend als een lastig insekt, verslindend als de schuifelende slang, ver-

scheurend als de loerende hyena. En, vinje die beelden niet wáar genoeg, kies dan je zelf tot model Casper Baks, (diep gevoelig) maar, waarschuw dan meteen dat je vroeger ook goed en onschuldig bent geweest; dat je liefhadt, en — hoe je er toe kwaamt om je zelf te verfoeien. Ga nu, ga! Mijn kracht is voorbij. O Herman, beste verongelijkte Herman! (Herman doet haar plaats nemen.)

BAKS (aarzelt, komt met half afgewend gelaat Mevr. Berthold een schrede nader; zegt) Moeder! (en strekt dan de rechterhand naar haar uit terwijl hij met de andere zijn gelaat bedekt Mevr. Berthold steekt hem de beide handen toe, doch Baks die zulks niet bemerkt, slaat ook de rechterhand voor de oogen, en met den uitroep) O God vergiffenis! Vaarwel, voor eeuwig! Vaarwel! (vertrekt hij haastig door de zijdeur rechts.)

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, zonder BAKS, later EDUARD.

LAURA (op den achtergrond naar buiten ziende)

Ja hij is 't wel, ja zie maar. Eduard! Eduard!! (Zij snelt hem een schrede tegemoet.)

EDUARD (bewogen)

Durf ik het wagen? Engel en je verstoot mij niet? Laura, heb ik dat verdiend!

LAURA.

Eduard! Immers ja je bent het wel. O ik wist het zeker dat je mij lief hadt voor eeuwig.

EDUARD (met klem)

Laura! je hebt het gezegd voor eeuwig! (Gaat haastig Laura met zich voerende naar den voorgrond. Inzonderheid tot Mevrouw Berthold) Die grootmoedige liefde van u... van haar... God weet, hoe ze mij roert en beschaamt. Maar als mijn reine dierbare Laura mij nu nog mag toebehooren, dan zegen ik bijna om harentwil het heilloos oogenblik waarin mijn geprikkelde jaloezie mij als voor anker wegsloeg. Het onwrikbare geloof aan den adeldom

van haar ziel werd er vast door in mijn borst geplant. O dierbaar kind, reine engel! Toen ik je liefde zwoer en drukte aan 't hart, toen heb je gezegd: ik bemin je Eduard en niemand anders; toen ik je miskende en beledigde toen heb je gezegd: lieve Eduard, ja ja, lieve Eduard heb je gezegd toen ik je verguisde en van mij stiet als een verachtelijke vrouw; en zelfs nú, nú nog, komt geen verwijt over je lippen zelfs — nú — nog ...

LAURA (valt hem in de armen)

Eduard, mijn lieve beste Eduard, dat was je schuld niet ... niewaar?

MAJOOR (slaat Eduard op den schouder)

Braaf zoo! Al heb je 't wat in den baard gemompeld, je hebt amende honorable gedaan, niewaar? En dat doet me goed, dat is ferm van je. Zie, voor m'n half fortuin zou ik niet willen dat zoo'n Papa-zegstertje me ontgaan was. Kom sakkerbleu, klein ding, geef jij 'm nou maar een zoon hé? En geef er dan den ouwen Papa ook een — d'r mag hier wel een kleine afleiding wezen. (Eduard omhelst Laura, en Laura zoent den Majoor) Courage Mevrouw, trek je dat geval van dien meneer Taks zoo niet aan. 't Is onaangenaam, zeer! Maar — doe zoo als ik! Dien Luder aan Oorlog lach ik uit. Geen knip voor den neus is ie me waard. Sakkerbleu! We moeten niet meer zeggen dan we verantwoordten kunnen! Wat zeg jij Kapitein?

HERMAN.

Welzeker Majoor, 't zou goed wezen als ieder dat woord ter harte nam: niet meer te zeggen, dan men verantwoordten kan. — O Moeder, lieve Emma, zoo er dan op den belasterden zoon nog een smet bleef rusten omdat hij met het verdedigen zijner onschuld den toorn verwekte, waarvan zijn arme vader het slagtoffer werd, Moeder, Emma! hij heeft getracht dien smet uit te wisschen, ja, door aan gene zij van den Oceaan mee strijd te voeren tegen overheersching en slavernij. Uitgewischt ja, want toen ik door een sabelhouw getroffen bij Richmond in het Veldhospitaal ter neerlag, en

de groote Lincoln ons bezocht, toen heeft hij mij de hand toegereikt en mij een brave dappere Hollander genoemd.

MEVROUW BERTHOLD (met verrukking)

Mijn Herman! (Allen, behalve de Majoor zien hem aan en geven een teeken van goedkeuring)

HERMAN.

Ja! „dappere Hollander“ sprak hij met die eigenaardig trouwe minzame stem in zijn moedertaal. „Uw moedig volk streed altijd voor de vrijheid en tegen de slavernij. Beterschap mijn wakkere vriend. Breng Lincolns groete over aan uw roemrijk Nederland!“

MEVROUW BERTHOLD.

Ha, dat was schoon mijn jongen!

EDUARD, EMMA, LAURA.

Herman! Herman! Hij!

MAJOOR (ziet vragend rond)

Wat... blijf?

(Eduard spreekt onderrichtend tot den Majoor die de hand aan het oor houdt.)

EMMA.

Zoo sprak het verheven slachtoffer van den verachtelijken Booth tot u, mijn lieve broeder?

HERMAN.

Ja Emma, tot mij. (Langzaam) En tot nog een, tot nóg een die streed aan mijn zijde, maar zwaarder was gewond dan ik, terwijl een diepere hartewond daarbij nog immer bloedde.

EMMA (fier, half ontsteld)

Je bedoelt...?

HERMAN (langzaam, met gevoel)

Den jongen die je lief was en die je immers nooit onwaardig werd; den man dien je met je fieren maar onkreukbaren aard wat al te ras hebt verstooten; een... dien je nimmer meer zult beminnen... nooit of nimmer... is het zoo niet?

EMMA (woest)

Zwijg! Je foltert me... werd Hugo dan niet door een kogel getroffen? Lag hij dan niet in je armen op het slagveld!? Hij is dood!... dood!!

HERMAN.

Nee hij herstelde! — Emma, ik bracht een oppasser mee.

EMMA (in verwarring, hevig en angstig)

O God! Ook IK heb miskend, vertrapt, verguisd, lichtvaardig veroordeeld! Nee, nee! deze borst is verwelkt. Nee! Nee!!

HERMAN.

Emma, heb IK de slavernij bevochten, JIJ hebt tegen een ander monster, tegen de slavernij der laagste zonde gestreden. Vermorseld, verpletterd heb je den vijand. Een eerepalm ben je waard! (Hij loopt haastig naar den achtergrond en roept er luide naar buiten)
Mijn vriend, mijn trouwe vriend!

ZESDE TOONEEL.

De vorigen, *** (HUGO) daarna HARMEN en HANSJE die nieuwsgierig door de tuindeur binnenkomen.

HUGO (vertoont zich met ernstig starenden blik op den achtergrond en blijft straks met geopende armen op eenigen afstand van Emma staan.)

EMMA (deinst terug, maar vliegt dan op hem toe en zinkt in zijn armen.

Hugo! Hugo!! Laster! O die vreeselijke laster!

(Allen snellen toe met een uitroep van blijdschap of verrassing)

(De gordijn valt.)

EINDE.

